

ការប្រតិបត្តិសីលធម៌ក្នុងគ្រួសារខ្មែរបច្ចុប្បន្ន

លោក **ឈុន ផាវ៉េង** មន្ត្រីនាយកដ្ឋានទស្សនវិជ្ជា និង សង្គមវិទ្យា
វិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម
នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

១. សេចក្តីផ្តើម

បុព្វបុរសខ្មែរបានបន្សល់ទុកយ៉ាងសម្បូរបែបនូវទ្រឹស្តី ជំនួន ច្បាប់សីលធម៌ និងក្បួនច្បាប់ជាច្រើនសម្រាប់អប់រំសមាជិកសង្គមយកទៅធ្វើការប្រតិបត្តិ។ ទោះបីយ៉ាងនេះក្តី ក៏បញ្ហានៃការប្រតិបត្តិសីលធម៌នៅក្នុងសង្គមគ្រួសារខ្មែរ នាសម័យសាកលកាវុនីយកម្ម^២

ដែលផ្អែកខ្លាំងលើបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និងទំនាក់ទំនង^៣នោះ នៅតែជាប្រធានបទស្មុគ្រស្មាញសម្រាប់ការដកពិភាក្សាស្វែងរកដំណោះស្រាយ ដើម្បីរួមចំណែកស្វែងរកសុកមង្គលដល់បុគ្គល ក្រុមគ្រួសារ និងសង្គមជាតិទាំងមូល។ ជាទូទៅសមាជិកសង្គមទាំងឡាយតែងមានគោលបំណងចង់រួមរស់ក្នុងសង្គមគ្រួសារប្រកបដោយសុភមង្គល ប៉ុន្តែក្នុងដំណើរការរស់នៅ យើងឃើញមានគ្រួសារជា

^១ ការប្រតិបត្តិ ឬការបដិបត្តិ(practice) ការប្រព្រឹត្តិ,ការអនុវត្តធ្វើតាម។ ពាក្យ ការប្រតិបត្តិ មានន័យខុសពីពាក្យការប្រណិប័តន៍។ ការប្រណិប័តន៍(respect) ការសម្តែងសេចក្តីគោរព, ការគំនាប់, ការឱនសំពះ ជាដើម។
^២ សាកលកាវុនីយកម្ម គឺជាដំណើរការនៃអន្តរកម្ម និង សមាហរណកម្មរវាងប្រជាជន ក្រុមហ៊ុន និងរដ្ឋាភិបាលទូទាំងពិភពលោក។ ពាក្យសាកលកាវុនីយកម្ម ត្រូវបានប្រើដើម្បីពិពណ៌នាអំពីការរីកចម្រើនជាអន្តរាស្សរភាពនៃពិភពសេដ្ឋកិច្ច វប្បធម៌និងប្រជាជនពិភពលោក តាមរយៈពាណិជ្ជកម្មទំនិញនិងសេវាកម្មទ្វេដៃនៃ បច្ចេកវិទ្យា និងលំហូរនៃការវិនិយោគទុន មនុស្ស និងព័ត៌មាន។ (Globalization is the process of interaction and integration

among people, companies, and governments worldwide. This word used to describe the growing interdependence of the world's economies, cultures, and populations, brought about by crossborder trade in goods and services, technology, and flows of investment, people, and information)
^៣ បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទំនាក់ទំនង គឺជាហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនិងធាតុផ្សំទាំងឡាយដែលមានសមត្ថភាពគណនាទំនើប (ICT, information and communications technology, is the infrastructure and components that enable modern computing.

ច្រើនបានជួបប្រទះអពមង្គលដោយពិបាករក
មធ្យោបាយដោះស្រាយបំផុត។ គ្រួសារខ្លះបែក
បាក់គ្នាដោយការលែងលះដែលវាបាន ផ្តល់
វិបាកអាក្រក់ជាច្រើនដល់សង្គមជាតិ, ប៉ុន្តែការ
ទ្រាំលេបគ្រួសលេបជួររស់នៅជាមួយគ្នាដោយ
មិនចុះសម្រុងគឺជា ទារុណកម្មបំផុតសម្រាប់
ជីវិតប្តីប្រពន្ធ។ តើសង្គមខ្មែរមានច្បាប់គតិយុត្តិ
និង គោលការណ៍សីលធម៌អ្វីខ្លះសម្រាប់ជួយ
គ្រួសាររស់នៅឲ្យបានប្រសើរ? តើការប្រតិបត្តិ
សីលធម៌ក្នុងគ្រួសារខ្មែរបច្ចុប្បន្ន មានសភាព
លក្ខណៈដូចម្តេចខ្លះ? តើគួរធ្វើបែបណាដើម្បី
ដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះ?

២. អត្ថន័យនៃពាក្យសំខាន់មួយចំនួន

សីលធម៌^៤ គឺជាវិន័យប្បញ្ញត្តិ ឬសិក្ខាបទ
ចែងអំពីកិរិយាមារយាទ សណ្តាប់ធ្នាប់ ដែល
ជាដំបូន្មានប្រាប់ឱ្យប្រព្រឹត្តតាមកន្លងប្រពៃណី
គឺឱ្យចៀសវាងអំពើអាក្រក់ ហើយឲ្យប្រព្រឹត្តតែ
អំពើល្អ។ អាចនិយាយថា សីលធម៌ គឺក្បួនច្បាប់
សម្រាប់ទូន្មានមនុស្សឱ្យដឹងអំពីករណីយកិច្ច^៥
និងប្រាប់ឱ្យដឹងអំពីវិវតិចេតនា^៦ ដែលត្រូវរៀនចាក
អំពើខុសឆ្គង និងប្រព្រឹត្ត ត្រឹមត្រូវដោយកាយវាចា
ចិត្ត ពោលគឺ សីលធម៌គឺក្បួនច្បាប់ពីការប្រព្រឹត្ត
សុចរិតនិងអហិង្សា^៧។ យើងអាចមានការកាន់
ច្រឡំរវាងអត្ថន័យនៃពាក្យសីលធម៌ សុដីវធម៌ និង
គុណធម៌។ សុដីវធម៌^៨ ជាពិធីការក្នុងរស់នៅឱ្យបាន
ល្អ គឺមានសណ្តាប់ធ្នាប់ការដឹងប្រមាណ គួរសម
ក្នុងកិច្ចការប្រាស្រ័យជាមួយអ្នកដទៃ។ ចំណែក

^៤ សីលធម៌(សីលធម៌ moral)ជាក្បួនហាមមិនអោយប្រព្រឹត្ត
ខុសសីលនិយាមនិងបញ្ជាអោយធ្វើត្រឹមត្រូវតាមសីលកា
ព្វកិច្ច ដែលមានជាទម្លាប់តត្តាយូរមកហើយ។ សីលនិយា
ម(moral rule)ខុសពីគោលការណ៍សីលធម៌(moral princi
ple)ត្រង់វាមានភាពប្រែប្រួលតាមលក្ខខណ្ឌដោយឡែក
និងមានលក្ខណៈ ជាក់លាក់ក្នុងការប្រតិបត្តិ។ សីលនិយា
មសាកលសំខាន់ៗ មានដូចជា៖ បញ្ចសីលា, សុចរិត ជាដើ
ម។ បញ្ចសីលា(five precepts ឬសីល៥, ឬបញ្ចវិរតិ ឬ
បញ្ចវេរមណី ឬរៀនចាក៥យ៉ាង, ឬបំរាម៥យ៉ាង) ដែលត្រូវ
រៀនចាកប្រចាំថ្ងៃ(និច្ចសីល) មាន៖ សម្លាប់(បាណាតិបា
តាកilling), លួចប្លន់(អទិន្នាទានstealing), ខុសក្នុងកាម
(ការមេសុមិច្ឆាចារាវsexual misconduct), កុហក(មុសាវាទា
false spee-ch) គ្រឿងញៀនស្រវឹង(សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទ
ដ្ឋានា intox-icants cau-sing heedlessness) ។ សុចរិត

(good deed, គឺការប្រព្រឹត្តិល្អទាំងកាយ វាចា ចិត្ត។ សីល
កាព្វកិច្ច គឺជាករណីយកិច្ចដែលត្រូវបំពេញតាមឋានៈ តួ
នាទីមុខងារ ដែលធម្មជាតិ និងសង្គមផ្តល់អោយ។
^៥ ករណីយកិច្ច(ន.)កាតព្វកិច្ច,កិច្ចដែលត្រូវធ្វើ និងការងារដែល
ត្រូវតែធ្វើខានពុំបាន។
^៦ វិវតិ ចេតនា(ន.) គំនិតដែលនាំចិត្តឲ្យក្នកកាន់ត្រណម។
ចេតនានេះជាតួចេតសិកដែលដឹកនាំចិត្តឲ្យចេះគិត។
^៧ អហិង្សា គឺ មិនបៀតបៀនអោយអ្នកដទៃលំបាកឈឺចាប់។
^៨ សុដីវធម៌(savoir vivre or etiquetteគឺ របៀបឬវិធី សម្រាប់
ប្រណិប័តន៍ក្នុងការរស់នៅអោយគេស្រឡាញ់ពេញចិត្ត
ដូច សុដីវធម៌ក្នុងការដេកដើរឈរអង្គុយ ទំនាក់ទំនង
បរិភោគ ទទួលភ្ញៀវ ជាដើម គឺគួរសម្តែងឥរិយាបថបែប
ណាអោយគេរីករាយសប្បាយចូលចិត្ត។

គុណធម៌^៩ គឺជាក្បួនប្រាប់ពីដំណើរចម្រើន តាម ជាន់តាមថ្នាក់ ខាងអំពើល្អ^{១០} អាក្រក់^{១១} ដែល បុគ្គលធ្វើល្អប្រសើរលើសពីសីលកាតព្វកិច្ច។

៣. ច្បាប់គតិយុត្តិ និង គោលការណ៍ សីលធម៌សម្រាប់គ្រួសារខ្មែរ

ច្បាប់^{១២} គឺជាការកំណត់នូវវិធានទាំង ឡាយណាដែលប្រទេស ឬសហគមន៍មួយទទួល ស្គាល់ ដូចជា ការកំរិតសកម្មភាពនៃជនគ្រប់រូប ដោយមានលក្ខណៈចាប់បង្ខំឲ្យទទួលខុសត្រូវរដ្ឋ វប្បវេណីនិងព្រហ្មទណ្ឌ។ ច្បាប់របស់កម្ពុជាត្រូវ បានបែងចែកជា២ គឺច្បាប់គតិយុត្តិ ដែលជាច្បាប់ សំខាន់ និង គោលការណ៍សីលធម៌ ដែលជាច្បាប់ បន្ទាប់បន្សំ។ ច្បាប់គតិយុត្តិ គឺជាច្បាប់ដែល បង្កើតដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច។ ច្បាប់ទាំង

^៩ គុណធម៌(virtue) គឺជាការធ្វើល្អត្រឹមត្រូវលើសពីសីលកាតព្វ កិច្ច។ គុណធម៌ មានជាតិមួយចំនួន ដូចជា ព្រហ្មវិហារធម៌, សច្ច, សប្បុរស, កតញ្ញាកតវេទិតាឧបការ, អធ្យាស្រ័យនិង សន្តោសប្រោសប្រណី, សាមគ្គី, ទេសបារមី, ទេសពិធរាជធម៌ ជាដើម។

^{១០} ល្អ (good) បុណ្យ បុណ្យ កុសល អ្វីដែលមនុស្សស្រឡាញ់ ពេញចិត្ត(ឃ្លានឆ្ងាញ់ ស្រឡាញ់ល្អ)។

^{១១} អាក្រក់ (bad) បាប អកុសល អ្វីដែលមនុស្សស្អប់ មិនចូល ចិត្ត។

^{១២} ច្បាប់ គឺជាវិធានចែងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែលបង្ខំឲ្យ ទទួលខុសត្រូវតាមរដ្ឋវប្បវេណីនិងព្រហ្មទណ្ឌ។ វាត្រូវបាន បង្កើតដោយអាជ្ញាធរ រដ្ឋាភិបាល សភាជាតិ ដើម្បីឲ្យ មនុស្សទូទៅអនុវត្ត ជាពិសេសតុលាការ។

អស់សុទ្ធតែជាបទដ្ឋានគតិយុត្តិដែលបង្កើតឡើង ដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចរបស់រដ្ឋាភិបាល ត្រូវបានរក្សាទុកដោយរាជក្រឹត្យ។ គោលការណ៍ សីលធម៌^{១៣} មានលក្ខណៈមិនសូវផ្លូវការ មានដូច ជាទំនៀមទម្លាប់ប្រពៃណី លទ្ធិនិងសេចក្តីសំរេច របស់សង្គម។ ក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីប្រសិនបើមិន មានច្បាប់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទេ រឿងក្តីទាំង ឡាយនោះមិនមានភាពច្បាស់លាស់ទេ ហេតុនេះ ចៅក្រមអាចធ្វើការពិចារណាយោងទៅតាម ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ មនសិការ និងសមធម៌។

៣.១. ច្បាប់គតិយុត្តិសាស្ត្រសម្រាប់គ្រួសារ

ច្បាប់គតិយុត្តិដែលអាចបង្កើតអំពើហឹង្សា ការពារសេចក្តីថ្លៃថ្នូរពង្រឹងសុខដុមរមនា សុភមង្គល គ្រួសារ មានដូចជា៖ ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជា

^{១៣} គោលការណ៍សីលធម៌(moral principle) ជាវិធានបង្កប់ក្នុង ទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណីទ្រឹស្តីជាដើម។ វាកើតឡើង ដោយការ ទទួលស្គាល់ដោយសមាជិកទូទៅនៃសង្គមពី មួយជំនាន់ៗ។ វាត្រូវបានមនុស្សទូទៅក្នុងសង្គមប្រើជា ប្រចាំតាមវិធីលើកទឹកចិត្ត និងត្រិះរិះពិចារណាដោយ វិចារណញ្ញាណ គឺវាមិនត្រូវបានគេចាប់បង្ខំឲ្យមនុស្ស ប្រតិបត្តិដោយការផាកពិន័យបុណ្យកម្ម ជាផ្លូវការអ្វីឡើយ ។ វាមានលក្ខណៈទូទៅ និងអរូបី ហើយមានវិសាលភាព គ្រប់កាលៈទេសៈទាំងអស់។

ណាចក្រកម្ពុជា, ច្បាប់ស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍ និង គ្រួសារ, ច្បាប់ស្តីពីការទប់ស្កាត់អំពើហឹង្សាក្នុង គ្រួសារនិងកិច្ចការពារជនរងគ្រោះ ឆ្នាំ២០០៥, ច្បាប់ស្តីពីឯកពន្ធភាព ឆ្នាំ២០០៦, ច្បាប់ព្រហ្ម ទណ្ឌ និងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ជាដើម។

៣.១.១. ច្បាប់រដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រ កម្ពុជា

ជំពូកទី៣ មាត្រា៣៦ បានបញ្ជាក់ថា ការ ងារមេផ្ទះមានតម្លៃស្មើគ្នានឹងកម្រៃ ដែលបានមក ពីការងារធ្វើនៅក្រៅផ្ទះ។ មាត្រា៤៥-ការរើសអើង គ្រប់ប្រភេទ ប្រឆាំងនឹងស្ត្រីភេទ ត្រូវបំបាត់ចោល។ ការធ្វើអាជីវកម្មលើការងាររបស់ស្ត្រី ត្រូវហាម ឃាត់។ បុរសនិងស្ត្រីមានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងគ្រប់វិស័យ ទាំងអស់ ជាពិសេសក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងគ្រួសារ អាពាហ៍ពិពាហ៍ ត្រូវធ្វើតាមលក្ខខ័ណ្ឌដែលមាន ចែងក្នុងច្បាប់ និងតាមគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្ត ប្តី មួយ ប្រពន្ធមួយ។ មាត្រា៤៧-មាតាបិតា មាន កាតព្វកិច្ចចិញ្ចឹមថែរក្សា និង អប់រំកូនឱ្យទៅជា ពលរដ្ឋល្អ។ កូនមានករណីយ កិច្ចចិញ្ចឹម និង បី

^{១៤} ច្បាប់ស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងគ្រួសារ ត្រូវបាន រដ្ឋសភានៃ រដ្ឋកម្ពុជាបានអនុម័ត នៅថ្ងៃទី១៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៨៩ នា សម័យប្រជុំសាមញ្ញលើកទី១៧ នីតិកាលទី១។ ច្បាប់នេះ មានគោល ដៅដាក់ បទបញ្ជា និងការពារការរៀប អាពាហ៍ពិពាហ៍ និងជីវភាពគ្រួសារ ធានាសមភាពរវាងសហ ព័ទ្ធក្នុង អាពាហ៍ពិពាហ៍និងក្នុងគ្រួសារ ពង្រឹងការទទួលខុស ត្រូវរបស់ឪពុកម្តាយ ក្នុងការចិញ្ចឹមថែរក្សាកូន និងជំរុញការ

បាច់ថែរក្សាមាតាបិតា ដែលចាស់ជរាតាមទំនៀម ទម្លាប់ខ្មែរ។

៣.១.២. ច្បាប់ស្តីពីអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០១១

ច្បាប់ស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍និងគ្រួសារ^{១៤} ត្រូវបានមោឃភាពដោយមាត្រា៧៨ នៃច្បាប់ ស្តីពីអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០១១^{១៥} ដោយ ចែងថា ច្បាប់ស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍និងគ្រួសារត្រូវ បាត់បង់អនុភាពចាប់ ពីកាលបរិច្ឆេទនៃការអនុវត្ត លើកលែងតែបញ្ញត្តិនៃមាត្រា៧៦ មាត្រា៧៧ និង មាត្រា៧៩ ដល់មេត្រា៨១ នៃច្បាប់នោះនៅតែ មានអនុភាពនៅក្រោយកាលបរិច្ឆេទនៃការ អនុវត្ត រហូតដល់ពេលដែលកំណត់ផ្សេងដោយ ច្បាប់។ (សូមមើលឧបសម្ព័ន្ធទី១និងឧបសម្ព័ន្ធទី ២)

៣.១.៣. ច្បាប់ស្តីពី ឯកពន្ធភាព ឆ្នាំ២០០៦

ជំពូកទី១ បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ, មាត្រា១. ច្បាប់នេះមានគោលបំណង ការពារសេចក្តី

បណ្តុះបណ្តាលសីលធម៌និងការអប់រំកូនដើម្បី អោយទៅជា ពលរដ្ឋល្អមានមនសិការស្នេហាជាតិស្រលាញ់ ការងារ មាន សម្បជញ្ញៈទទួលខុសត្រូវចំពោះ សង្គម។

^{១៥} ច្បាប់ស្តីពីអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០១១ អនុម័តឡើង ដើម្បីអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដោយព្រះរាជក្រមចុះថ្ងៃ៨ធ្នូ ២០០៧។

ថ្ងៃថ្ងៃ និងពង្រឹង សុខដុមរមនា សុកមង្គលក្នុង
គ្រួសារ និងការគោរពសិទ្ធិគ្នាទៅវិញទៅមក
រវាងប្តីនិងប្រពន្ធ ស្របតាមមាត្រា៤៥ នៃរដ្ឋធម្ម
នុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយបំពេញ
បន្ថែមលើបទដ្ឋានគតិយុត្តិជាធរមាន។ មាត្រា
២. ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ ដែលមាន
ចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ ត្រូវគោរពគោល
ការណ៍ឯកពន្ធភាពដោយស្ម័គ្រចិត្តប្តីមួយប្រពន្ធ
មួយដោយមានចុះបញ្ជីអាពាហ៍ពិពាហ៍
ចំពោះមុខមន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋានស្របតាម
លក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពី
អាពាហ៍ពិពាហ៍ និងគ្រួសារ។

ជំពូកទី២ និយមន័យ ពិរុទ្ធភាព និងនីតិ
វិធី, មាត្រា៣. ឯកពន្ធភាពជាចំណងអាពាហ៍
ពិពាហ៍ ដែលបុរសមានប្រពន្ធតែមួយ ឯស្ត្រីមាន
ប្តីតែមួយ។ ដែលហៅថាចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍
គឺជាកិច្ចសន្យាដ៏ឧឡារឹកមួយធ្វើឡើងដោយ
បុរសម្នាក់ និងស្ត្រីម្នាក់ ដែលប្តេជ្ញាថារួមសមគ្គ
សង្វាសជាមួយគ្នាតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ ហើយដែល
មិនអាចរំលាយទៅវិញបានតាមទំនើងចិត្តរបស់
ខ្លួន។ ចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ត្រូវរលាយក្នុង
ករណីណាមួយដូចខាងក្រោម៖ សហព័ទ្ធណា
មួយស្លាប់។ មានសេចក្តីសម្រេចរំលាយចំណង
អាពាហ៍ពិពាហ៍ជាស្ថាពររបស់តុលាការ។
សហព័ទ្ធណាម្នាក់បាត់ខ្លួនហួសពីមួយឆ្នាំ

ដោយគ្មានដំណឹងអ្វីសោះ មិនដឹងថាស្លាប់ឬ
រស់។ មាត្រា៤. ទ្វេពន្ធភាពជាចំណងអាពាហ៍
ពិពាហ៍ដែលបុរសមានប្រពន្ធពីរ ឯស្ត្រីមានប្តីពីរ។
ត្រូវចាត់ទុកថាមានពិរុទ្ធក្នុងបទ ទ្វេពន្ធភាពបុរស
ឬស្ត្រីណាដែលមានចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ពី
មុនមិនទាន់រលាយនៅឡើយ ហើយទៅចុះ
បញ្ជីអាពាហ៍ពិពាហ៍ថ្មីមួយទៀត។ អ្នកសម
គំនិតត្រូវមានទោសដូចគ្នា។ មាត្រា៥. ត្រូវចាត់
ទុកថាស្មន់ បុរស និងស្ត្រីណាដែលជាប់ចំណង
ជាញាតិលោហិត ឬញាតិពន្ធនឹងគ្នា ហើយរួម
សេវនកិច្ចជាមួយគ្នា។ មាត្រា៦. ត្រូវចាត់ទុកថា
មានពិរុទ្ធក្នុងបទស្មន់៖ បុរស និងស្ត្រីដែលជាប់
ចំណងជាញាតិលោហិតឬញាតិពន្ធក្នុងខ្សែ
ផ្ទាល់ គ្រប់ថ្នាក់ ទោះចំណងនោះមានខាន់ស្លា
ក្តី ឥតខាន់ស្លាក្តីឬជាសាច់ចិញ្ចឹមក្តី បានរួម
សេវនកិច្ចជាមួយគ្នា។ បុរស និងស្ត្រីដែលជាប់
ចំណងសាខាញាតិនឹងគ្នា ទោះសាខាញាតិ
នោះមានខាន់ស្លាក្តី ឥតខាន់ស្លាក្តី ចិញ្ចឹមក្តី រួម
ម្តាយក្តី រួមឪពុកក្តី រួមម្តាយឪពុកក្តី ជាញាតិ
លោហិតក្តី ឬ ជាញាតិពន្ធក្តី រហូតដល់ថ្នាក់ទី
៣ រាប់ទាំងថ្នាក់នេះ ផងបានរួមសេវនកិច្ច
ជាមួយគ្នា។ មិនចាត់ទុកថាមានពិរុទ្ធពីបទស្មន់
ទេ ប្រសិនបើសហព័ទ្ធណាម្នាក់ស្លាប់ ហើយ
សហព័ទ្ធដែលនៅរស់រួមសេវនកិច្ចជាមួយ
សាខាញាតិពន្ធថ្នាក់ទី២ ឬថ្នាក់ទី៣។ មាត្រា៧.

ត្រូវចាត់ទុកថាផិត គឺការរួមសេវនកិច្ចរវាង បុរសដែលមានចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ពីមុន មិនទាន់រលាយជាមួយស្ត្រីដទៃក្រៅពីប្រពន្ធ របស់ខ្លួន ឬ ការរួមសេវនកិច្ចរវាងស្ត្រីដែលមាន ចំណងអាពាហ៍ ពិពាហ៍មិនទាន់រលាយ ជាមួយ បុរសដទៃក្រៅពីប្តីរបស់ខ្លួន។ ត្រូវចាត់ទុកថា មានពិរុទ្ធក្នុងបទផិត៖ បុរសណា ដែលមាន ចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ពីមុនមិនទាន់រលាយ ហើយទៅរួមសេវនកិច្ចជាមួយស្ត្រីផ្សេងទៀត។ ស្ត្រីណា ដែលមានចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ពី មុនមិនទាន់រលាយ ហើយទៅរួមសេវនកិច្ច ជាមួយបុរសដទៃទៀត។ មាត្រា៨. ក្នុងករណី ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា៧ខាងលើ ព្រះរាជ អាជ្ញាអាចសម្រេចមិនធ្វើបណ្តឹងអាជ្ញា បាន ប្រសិនបើមានបណ្តឹងរបស់សហព័ទ្ធណាមួយ ស្នើសុំកុំឲ្យចោទប្រកាន់។

ជំពូកទី៣ ទោសប្បញ្ញត្តិ មាត្រា៩. ទោសណាជនណាប្រព្រឹត្តល្មើសនឹងមាត្រា២ នៃច្បាប់នេះ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី៦ ខែដល់១ឆ្នាំ និងផ្តន្ទាទោសពិន័យជាប្រាក់ពី ២០០.០០០ (ពីររយពាន់)រៀល ដល់១.០០០ . ០០០(មួយលាន)រៀលឬផ្តន្ទាទោសណាមួយនៃ ទោសទាំងពីរ។ មាត្រា១០. ជនណាប្រព្រឹត្ត ល្មើសនឹងមាត្រា៦ និងមាត្រា៧នៃច្បាប់នេះ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី១ខែដល់១ឆ្នាំ

និងផ្តន្ទាទោសពិន័យជាប្រាក់ពី២០០.០០០(ពី រយពាន់)រៀលដល់១.០០០.០០០(មួយលាន) រៀលឬ ផ្តន្ទាទោសណាមួយនៃទោសទាំងពីរ។

៣.១.៤.ច្បាប់ស្តីពីការទប់ស្កាត់អពើហិង្សា ក្នុង គ្រួសារ និងកិច្ចការពាជនរោគ្រោះ ឆ្នាំ២០០៥

ជំពូកទី២ មាត្រា២ អំពើហិង្សាក្នុង គ្រួសារគឺសំដៅលើអំពើហិង្សាដែលកើតមាន និងអាចកើតមានទៅលើ៖ ប្តី ឬ ប្រពន្ធ, កូនក្នុង បន្ទុក, ជនទាំងឡាយរស់នៅក្រោមដំបូលផ្ទះ និងក្នុងបន្ទុកគ្រួសារ។ មាត្រា ៣ អំពើហិង្សាក្នុង គ្រួសារ ទាមទារឱ្យមានការទប់ស្កាត់ទាន់ពេល វេលានិងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ហើយតម្រូវ ឱ្យចាត់វិធានការសមស្របបំផុត ដើម្បីការពារ ជនរងគ្រោះ ឬ ជនអាចនឹងរងគ្រោះ។ អំពើ ហិង្សារួមមាន ៖ ការប៉ះពាល់ដល់ជីវិត, ការប៉ះ ពាល់ ដល់ បួរណភាពរូបកាយ, ការធ្វើ ទារុណកម្ម ឬ ការធ្វើអំពើឃោរឃៅ, ការ ឈ្លានពានខាងផ្លូវភេទ ។ មាត្រា៤.អំពើប៉ះ ពាល់ដល់ជីវិតរួមមាន:- មនុស្សឃាតដោយគិត ទុកជាមុន, មនុស្សឃាតដោយចេតនា, មនុស្ស ឃាតដោយអចេតនា បណ្តាលមកពីអំពើ ចេតនាផ្សេងទៀតនៃជនល្មើស, មនុស្សឃាត ដោយអចេតនា។ មាត្រា៥. អំពើប៉ះពាល់ដល់ បួរណភាពរូបកាយ រួមមាន: ការបំពារបំពាន

លើរូបកាយដោយប្រើអាវុធ ឬ ឥតអាវុធមាន របួស ឬ គ្មានរបួស, ការធ្វើទារុណកម្ម ឬ ការធ្វើ អំពើឃោរឃៅ។ មាត្រា៦. អំពើទារុណកម្ម ឬ អំពើឃោរឃៅ រួមមាន: ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញបង្ក ឱ្យមានការឈឺចុកចាប់ផ្លូវចិត្តសតិ អារម្មណ៍ បញ្ញាស្មារតីដល់រូបវន្តបុគ្គលក្នុងគ្រួសារ, ការធ្វើ ឱ្យប៉ះទង្គិចលើផ្លូវចិត្តនិងលើរូបកាយដែល ប្រព្រឹត្តហួសពីសីលធម៌ និងច្បាប់កំណត់។ មាត្រា៧. អំពើឈ្មាន ពានខាងផ្លូវភេទ រួមមាន: ការប្រើហិង្សាសេពសន្ថវៈ ការបៀតបៀនកេរ្តិ៍ ខ្មាស, ការធ្វើអាស្រូវភាសា។ មាត្រា៨. ត្រូវទប់ ស្កាត់ផងដែរចំពោះអំពើគំរាមកំហែងក្នុង គោលបំណងឱ្យជនរង គ្រោះភ័យខ្លាច តក់ ស្ងួត និងអំពើប៉ះពាល់ដល់បុគ្គលភាព និង ទ្រព្យសម្បត្តិនៃជនដែលរស់នៅក្រោមដំបូល ផ្ទះ និងក្នុងបន្ទុកគ្រួសារតែមួយ។ មិនរាប់ បញ្ចូលថាជាការប្រើហិង្សា ឬ សកម្មភាព ហិង្សាក្នុងគ្រួសារទេរាល់ការប្រៀនប្រដៅ ដោយផ្តល់ដំបូន្មាន ឬ ធ្វើការដាស់តឿនក្រើន រំលឹកឬចាត់វិធានការនានាសមស្របដើម្បីឱ្យ សហព័ទ្ធ ឬ កូន ឬ អ្នកនៅក្នុងបន្ទុកដើរក្នុងផ្លូវ ល្អតាមលក្ខណៈរស់នៅថ្ងៃថ្ងៃរ នឹងទំនៀម ទម្លាប់និងប្រពៃណីល្អរបស់ជាតិ ប្រសិនបើការ ប្រៀនប្រដៅនិងការអប់រំនោះ ធ្វើឡើងប្រកប ដោយព្រហ្មវិហារធម៌ និងស្របទៅតាមគោល

ការណ៍នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិ កុមាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិដែលទទួល ស្គាល់ដោយព្រះ រាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ជំពូកទី៧ ទោសប្បញ្ញត្តិ មាត្រា៣៥. អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារទាំងឡាយណា ដែល ចូលជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវផ្តន្ទាទោស ដោយយោងតាមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាធរមាន។ មាត្រា៣៦. ការចោទប្រកាន់ជាបទល្មើស ព្រហ្មទណ្ឌពុំអាចធ្វើបានឡើយ បើមានសំណើ ពីជនរងគ្រោះជានីតិជនដោយបទល្មើសនោះ ជាបទមជ្ឈិមស្រាល ឬ បទលហុ។ ក្នុងករណី ដែលមានអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារកើតឡើងជាថ្មី ម្តងទៀត ដែលល្មើសនឹងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ តុលាការត្រូវតែធ្វើការចោទប្រកាន់ជនមុខ សញ្ញារូបនោះ តាមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ទោះបីជា មានការស្នើសុំពីជនរងគ្រោះម្តងទៀតក៏ដោយ។

៣.១.៥. គោលការណ៍តូមិឃុំមានសុវត្ថិភាព

តូមិឃុំមានសុវត្ថិភាព រួមមានលក្ខណៈ: សម្បត្តិ៤យ៉ាង១. គ្មានសកម្មភាពលួចឆក់ប្លន់ គ្រប់ប្រភេទ២. គ្មានការផលិតនិងការចែកចាយ គ្រឿងញៀនខុសច្បាប់ ៣. គ្មានអំពើរអាណាច រាជការជួញដូរស្ត្រីកុមារនិងអំពើហិង្សានៅក្នុង គ្រួសារ ៤. គ្មានក្មេងទំនើង ៥. គ្មានការលេង ល្បែងស៊ីសង ខុសច្បាប់គ្រប់ប្រភេទ ការប្រើ

ប្រាស់អាវុធខុសច្បាប់គ្រប់ប្រភេទ និង បទល្មើសគ្រប់ប្រភេទ៦. គ្មានគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ ៧. គ្មានគ្រោះថ្នាក់ដោយគ្រាប់យុទ្ធភ័ណ្ណមិនទាន់ផ្ទុះ ៨. មានវិធានការណ៍ទប់ស្កាត់គ្រប់ប្រភេទ និង ការធ្វើយតបចំពោះគ្រោះមហិនតារាយ័ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ៩. គ្មានកុងត្រូលត្រួតពិនិត្យដោយខុសច្បាប់។

៣.២.គោលការណ៍សីលធម៌ខ្មែរសម្រាប់គ្រួសារ

តាំងពីអតីតកាល មនុស្សជាតិដែលរស់នៅក្នុងលោកនេះ តែងប្រាថ្នាចង់បានជីវិតរស់នៅប្រកប ដោយសុភមង្គល។ វប្បធម៌បុព្វកាលបានចាប់បង្ខំឱ្យមនុស្សទទួលយកទំនៀម ទម្លាប់ប្រពៃណី ដែលមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើសាសនានិងជំនឿផ្សេងៗ ដើម្បីរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់ សន្តិសុខ និងវិបុលភាពសម្រាប់សហគមន៍ គ្រួសារនិង បុគ្គល។ ដំណាក់កាលបន្តបន្ទាប់ វប្បធម៌ដែលមានមូលដ្ឋានជំនឿសាសនា ត្រូវចុះថមថយ ឥទ្ធិពល ដោយជំនួសបន្តិចម្តងនូវគោលការណ៍សីលធម៌ប្រកបដោយហេតុផលនៃវិចារណញ្ញាណ។ ទោះយ៉ាងណាក៏គោលការណ៍ទាំងនោះនៅតែ ពីងផ្អែកលើទម្រង់នៃសាសនានានា ដើម្បីមានអានុភាពក្នុងការប្រតិបត្តិដែល ព្រោះប្រព័ន្ធច្បាប់សង្គមមិន

ទាន់មានសុពលភាពខ្លាំងក្លាគ្រប់គ្រាន់នៅឡើយ។ នៅពេលដែលច្បាប់សង្គម ឬច្បាប់រដ្ឋកាន់តែមានសុក្រិត្យភាពដោយបានបញ្ចូលគោលការណ៍សីលធម៌សំខាន់ៗនោះ សីលធម៌សម្រាប់សង្គម ក៏ដូចសីលធម៌សម្រាប់គ្រួសារហាក់ដូចជាបាត់តម្លៃរបស់ខ្លួន ព្រោះនៅក្នុងគោលការណ៍ សីលធម៌ខ្លះប្រត្យក្សភាពក្នុងការកំណត់ទោសទណ្ឌដល់ជនល្មើស។

មនុស្សជាតិជាទូទៅតែងតែមានគ្រួសារ ឬដៃគូដើម្បីបន្តពូជពង្ស និងយឺតយោងគ្នា រួមសុខទុក្ខជាមួយគ្នា ដូចដូនតាខ្មែរពោលថា៖ ស្រីប្រុសទាំងទ្វី ជាគូមានពីបុរាណព្រេងនាយ ស្រីជាប្រពន្ធ ប្រុសទោះសម្លាយបណ្ឌិតទាំងឡាយឲ្យឈ្មោះថាប្តី។ ស្រ្តី និងបុរសក្នុងលោកទាំងអស់ ភរិយាស្វាមី គឺប្តីប្រពន្ធ ហ្នឹងឯងលោកស្តីជនក្នុងលោកីយ៍ ហៅបានតាម ថ្នាក់ៗ ប្តីជាអ្នករក ទ្រព្យជនបានមកប្រពន្ធទុក ដាក់ចាស់ទុំបុរាណ បានពោលបញ្ជាក់ឲ្យនាងឲ្យអ្នកចងចាំគ្រប់ប្រាណ។ សំណាបយោងដីរឹងស្រីៗយោងប្រុសសាមាឡ ទោះមារយាទខ្សោយក៏ដោយ បើបានស្រីមានសន្តាន ខ្ជាប់ខ្ជួនមួនមាំ។ តែងបានចម្រើន ទ្រព្យកើតកើនព្រោះស្រីថែទាំចាត់ចែងទុកដាក់ ចេះលាក់សន្សំសង្វាតខិតខំរក្សាឲ្យគង់។ល។

នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ មុននិងអំឡុងពេល ដែលបារាំងចូលមកធ្វើជាអាណាព្យាបាលនិង អាណានិគមន៍លើខ្មែរនោះក្បួនសីលធម៌ដែល គេហៅថាច្បាប់ក្រម បានដើរតួសំខាន់សម្រាប់ ទូន្មានកូនខ្មែរ។ ច្បាប់ទាំងនោះមានច្បាប់ប្រុស ច្បាប់ស្រីច្បាប់ក្រម។ល។ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន ច្បាប់ទាំងនោះនៅតែមានតម្លៃ ជាកេរមរតក របៀបធម៌មួយសម្រាប់សង្គមខ្មែរ ទោះបីមានការ រិះគន់ខ្លះពីឥទ្ធិពលនៃរបៀបធម៌បស្ចឹមប្រទេសក៏ ដោយ។

៣.២.១. ច្បាប់ប្រុស

ប្រយ័ត្នប្រយោជន៍យូរ ទោះលក់ដូរមើលថែ
 ជួន ទោះទ្រព្យរបស់ខ្លួន ឲ្យសួរកូនសួរប្រពន្ធ។
 កុំអាងឯងជាប្រុស ចាយរបស់មិនគិតគន់
 មិនដឹងដល់ប្រពន្ធ ព្រមព្រៀងគ្នាឥតបើថា។
 ទោះបីបើបងប្អូន ពីងរកខ្លួនទៅណា។
 ទោះទៅលេងឥតការ ឥតគេកងើរឆ្ងាយជិត។
 ឲ្យប្រាប់អ្នកនៅផ្ទះ កុំរលះឥតគំនិត
 គេភ័យព្រួយចិត្តគិត ព្រោះមិនដឹងជាទៅណា។
 កូនអើយបាកុំឆ្ងាយ កុំឆ្ងាយឲ្យអាប់កេរ្តិ៍យស
 ធម្មតាកើតជាប្រុស ឲ្យរករៀនច្បាប់មាត្រា។
 លោកថាហៅត្អូតបី មួយត្អូតស្រីមួយត្អូតស្រា
 មួយត្អូតល្បែងពាលា លេងបៀវប៉ោធុកំតាត។

៣.២.២. គតិ ៥យ៉ាង សម្រាប់បុរសជាតិ

ប្តីមកពីពាក្យបតិ(ម្ចាស់;ប្រុសជាម្ចាស់ ផ្ទះ គឺបុរសជាគូគ្នានឹងស្រ្តីជាភរិយា)ប្រុស ជាគូ គ្នានឹងស្រីជាប្រពន្ធ។ ព្រះបាទសម្តេចព្រះហរិ រក្សរាមា ឥស្សរាធិបតី ព្រះបរមកោដ្ឋ (ព្រះ អង្គ ដួង) ថ្ងៃដំបូងគតិ៥យ៉ាង ដែលបុរសជាប្តីត្រូវ ប្រតិបត្តិចំពោះស្រ្តីជាប្រពន្ធដូចតទៅនេះគឺ៖ មួយគឺហៅប្តីឲ្យប្រើសំដី និងប្រពន្ធមាន ពាក្យ ទន់ពិរោះ ស្មើស្មោះដោយក្បួន សរសើរ រាប់អានតាមសព្វវាចា។ មួយគឺប្រពន្ធខុសត្រង់ ស្រាលធ្ងន់ កុំដេរផ្កាសាទាត់ជាក់ជៀលដំដូចខ្ញុំ អាត្មាកុំស្តីដើមថាឲ្យពូសាយស័ព្ទ។ មួយគឺបាន ធនប្រគល់ប្រពន្ធទុកដាក់រណ្តាប់ ទាំងគ្រឿង អាហារជាការស្រីផ្តាបរៀបចំសម្រាប់ថែទាំរក្សា មួយគឺកុំផ្ទុកកុំខំតែបង្កើតកូនហើយថា ប្រពន្ធ សុខចិត្តឲ្យគិតប្រាថ្នា សរកទ្រព្យសម្រាប់ឲ្យផង។ មួយគឺឲ្យចាប់ស្រឡាញ់ឲ្យខ្ជាប់កុំជិនណាយ ហោង បើមានប្រពន្ធចៀតកុំប៉ុនប៉ង ស្រឡាញ់ ស្មើស្ម័ងឲ្យស្មើមុខឡើយ។ សម្តែងសេចក្តី គ្រប់ប្រាំវិថីចែងចប់ស្រេចហើយឲ្យអស់ប្រុស ផងចាំចងជាគ្រឿយ ផ្ទុកកុំកន្តើយចោលច្បាប់ បុរាណ។ បើប្រុសឯណាពុំផ្ទុកចិត្ត ដូចធម៌ ទូន្មាន នៅនឹងភរិយាគ្មាន ជាសុខសាន្ត ហិន ហោចធនធានទាស់ទែងលែងគ្នា។ ឯវិស័យចិត្ត អស់ស្រីផងពិតមានប្តីប្រាថ្នាអំពើទាំងប្រាំ នេះ

ចាំចិន្តាគ្រប់ចិត្តភរិយានៅនាលោកិយ។ បើខ្លះ
 អំពើណាមួយហើយតើប្រពន្ធជាប្តី ចិត្តពុំត្រូវ
 ត្រង់ពុំគង់មេត្រី តូចចិត្តស្វាមី អាក់អន់ពុំស្មោះ
 លោកឲ្យប្រុសផង គន់គិតស្នូនគ្រង ផ្ទះចិត្ត
 សង្រ្គោះ ប្រពន្ធឲ្យពិតដោយក្រឹត្យប្រាំនោះ
 ប្រពន្ធក៏ស្មោះចិត្តចូលមូលឯង។ កុំគិតតែយក
 ប្រពន្ធបានមកគ្រាន់ឱបប្រលែងបង្កើតតែកូន
 សោះសូន្យធនធាន លោកឲ្យគិតក្រែង ដំណៀល
 និន្ទា។ ធម្មតាជាប្តី បានទ្រព្យធនអ្វីឬយស សក្តា
 តែងនៅសុខសឹងទីពឹងផងគ្នា ព្រោះដ្បិតភរិយា
 កាន់ក្តីសុចរិត។ អំពើច្នៃហោងឲ្យអស់ប្រុសផង
 ចង់ចាំក្នុងចិត្តតាមធម៌ទូន្មានគ្រប់ប្រាណាប្រុស
 ពិតទុកជាក្រមក្រឹត្យច្បាប់ច្បាស់តទៅ។ អង្គ
 អញ្ជរចនា សេចក្តីកាព្យាតាមច្បាប់ទុកនៅក្នុង
 ព្រះបាលីសេចក្តីជ្រាលជ្រៅពុំហ៊ានសៅដៅ
 លើកលែងងាយងាយ។ ឧស្សាហ៍ខំប្រុងប្រែរក
 រើសក្នុង គម្ពីរនិកាយអង្គកថា ដីកាបរិយាយ
 និបាតទាំងឡាយមកផ្សំស្រដី។ ជាច្បាប់ទុក
 តដំណឹងតំណដំណើរស្ត្រីឲ្យជាក់ប្រាកដដោយ
 បទបាលីគ្រាន់អស់ប្រុសស្រី រើសរៀនរកផ្លូវ។
 ច្បាប់នេះប្រសើរដំណឹងដំណើរទំនងនេះកូរ
 ជាច្បាប់ប្រាកដដោយបទត្រឹមត្រូវ គួរយើង

ឥឡូវ ប្រតិបត្តិរក្សា។ គួររៀនឲ្យស្អាតឲ្យចាំរត់
 មាត់ដាក់ក្នុងចិន្តាគ្រាន់នឹងប្រិតប្រៀនបង្រៀន
 អាត្មាតាមដោយគាថា នេះឯងតទៅ។

**៣.២.៣.ច្បាប់ស្រី(សុចរិត ៨ ប្រការជាមន្ទល
 របស់ស្រី)**

ច្បាប់ស្រីជាព្រះរាជនិពន្ធនៃព្រះបាទ
 សម្តេចព្រះហរិរក្សរាមា ឥស្សរាជបតី ព្រះបរម
 កោដ្ឋ (ព្រះអង្គដួង) ថ្ងៃដំបូងសុចរិត ៨ ប្រការ
 ជាមន្ទលរបស់ស្រី ដូចតទៅ^{១៦}៖

នេះនឹងសម្តែងបរិយាយ ចារចែងដើម
 បទអដ្ឋាហិ ហានេហិ សុចរិតា ឥត្តិលក្ខណា
 មង្គលច្នៃពិត។ ប្រែថាស្រីជា កើតកបលក្ខណា
 ដោយនូវសុចរិត មង្គលប្រាំបី ឲ្យស្រីពិនិត្យចាំ
 យកជាក្រឹត្យ គ្រប់រូបស្រី។ ដើមបទព័ណ៌នា
 លោកថាស្រីជា សុចរិតកក្តី ឫករាបស្រគត់
 ផ្គង់ផ្គត់សម្តី ការកេរ្តិ៍ខ្មាសស្រី បរិសុទ្ធមែនមួន។
 លោកថាស្រីត្រង់ កាន់សុចរិត ផ្គង់គំនិតចេះស្នូន
 អស់ទ្រព្យសម្បត្តិ ប្រយ័ត្នថែជូន ទុកដាក់ខ្ជាប់ខ្ជួន
 មិនមានប្រមាទ។

លោកថាស្រីគាប់ កាន់សុចរិតខ្ជាប់
 ឧស្សាហ៍សង្វាត ធ្វើការសន្សំ ត្បែងខ្ញុំឲ្យឃ្នាត ឲ្យ

¹⁶ ជួន ណាត, វចនានុក្រមខ្មែរ, ការផ្សព្វផ្សាយ
 ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, បោះពុម្ពត្រាទី៥, ឆ្នាំ
 ១៩៦៧ ទំព័រ ៩២៣

ខ្លឹមស្នាម មិនមានស្ងៀមដែរ។ លោកថាស្រីប្រាជ្ញ
សុចរិតអង្គអាច ចេះអធ្យាស្រ័យញាតិព្រៀងទៅ
មករាប់រក្ខសវៃ ទោះជនដទៃ ក៏រាប់តាមពិត។
លោកថា ស្រីស្អាត សុចរិតគ្មានឃ្នាតមែនមាន
គំនិត ចេះរៀបអាហារ ភ្នាក់ងារស្រីពិតរណ្តាប់
ផ្តាច់ចិត្តប្តីគ្រប់វេលា។ លោកថា ស្រីស្មោះ កាន់
សុចរិតឆ្ពោះ ចាំចិត្តស្នេហា តែនឹងអង្គប្តី ឥតបីរេរា
ស្ម័គ្រស្មោះស្មើជា និត្យនៅរៀបរៀង។ លោកថា
ស្រីស្អាត សុចរិតរហូត អបអត់ឥតល្បឿងតាម
ពាក្យប្តីផ្តាច់ចាំទុកទៀងពោលពាក្យមិនឃ្លៀង
មិនឃ្លាតសត្យា។ លោកថា ស្រីស្មើ សុចរិតសំរពើ
អាចរងធានាទម្ងន់ ចិត្តប្តីទោះបីទុក្ខា ខ្យល់ក្រម្កេច
ម្តាអាចទទួលប្រាណ។ សុចរិតប្រាំបីជាមង្គលស្រី
ប្រសើរក្រមាន អ្វីមកផ្ទឹមផ្ទាល់ឲ្យដល់នេះបាន
ស្រីណាអាចធានា ចិត្តចាំរៀនយក។ ទាំងប្រាំបី
ច្បាប់ ហៅស្រីមហាគាប់ លោកីយ៍កម្រ ស្រីកាន់
សុចរិត ប្រព្រឹត្តល្អិតល្អ ស្រីណាថាក្រធ្វើតាមពុំ
បាន។ លោកថា ស្រីនោះចិត្តអាក្រក់ស្មោះ ស្តាប់
ដំបូន្មាន ផ្សាដោយសារចិត្ត ទុច្ចរិតសន្តាន បង្កិន
ធនធាន ចើកអាសមាយា។ ក្តីជួបច្រើនកល ក្រដឹង
ចេះដល់លែប ខាយពុតវា បើចិត្តចង់ស្រាប់ ចង់
ស្តាប់ហាក់ជាងាយដោយសោះសា ចេះឯងដឹងឯ
ង។ ឯត្រង់ច្បាប់ល្អ តិចទេយល់ក្រ កម្រក្រលែង
ក្រព្រោះមិនចង់ ប្រុងអង្គឲ្យស្តែង ក្រដោយចិត្ត
ល្បែងចំណង់តណ្ហា។ អំពើសុចរិត អធ្យាស្រ័យ

ចិត្ត សម្មាតឧស្សាហ៍ ស្មើស្មោះស្អាតត្រង់ ផ្តាច់ផ្តាច់
ក្រឹត្យប្រាំបីនេះណា សុចរិតប្រាកដ។ ឯសុចរិត
ស្រី ផ្តាច់ផ្តាច់ស្វាមី លោកឲ្យអត់ឱនអៀនចិត្តទន់
ចេះគន់បែបបទ តាមតែចិត្តពិតម្តេចតាមបាន។
មិនមានប្រកែក មិនមានជជែក ថាធ្វើមិនបាន
ទោះអៀនអន់អត់ សង្កត់ចិត្តប្រាណ តាមចិត្តប្តី
ធានា ម្តេចមិនថា។ ច្បាប់នេះគួរស្រី នៅនា
លោកីយ៍ ផ្តាច់ចិត្តឧស្សាហ៍ កាន់ក្តីសុចរិតជា
ក្រឹត្យថ្ងៃថ្ងៃឲ្យខ្ជាប់ជាក់ជាចរិតសព្វថ្ងៃ។ កាន់
បានដូច្នោះ នឹងពួកក្តីឈ្មោះប្រសើរពេកក្រៃ នឹង
បានសាន្តសុខ ចៀស ទុក្ខចង្រៃ ដល់បរ លោក ថ្ងៃ
សោយសុខស្នាក់សិទ្ធិ។ សំដែងសេចក្តីពីមង្គល
ស្រី ប្រសើរពេក ពិតគ្រប់ទាំងប្រាំបីក្រឹត្យស្រី
សុចរិតចែងចប់ភាសិតតាមព្រះបាលី។

៣.២.៤.ប្រពន្ធប្រពន្ធ

ប្រពន្ធ (មកពីពាក្យប្រ+ពន្ធ; បា.ប+ពន្ធ
“ជាប់ដំពាក់ ចំពាក់ឆ្នាក់ ដែលចង់រឹតរួត ចំណង
ចង់ឆ្នាក់រឹតរួត”) ប្រពន្ធគឺស្រ្តីជាចំណង គូនឹង
បុរស(ភរិយា)។ ព្រះអង្គដឹង កាព្យថ្ងៃដំអំពីប្រពន្ធ

មាន៧ប្រភេទល្អបួនអាក្រក់បី ដូចតទៅ¹⁷៖ នេះ គឺ មួយសោតព្រះពុទ្ធ ទេស្នាចំហុតថាវិភិយា មានប្រាំពីរស្មោះបួននោះចិត្តជាបីនោះមោហា ចិត្តខូចងាយងាយ ឯប្រពន្ធជាឯកឈ្មោះមាតា- ភិយាដូចម្តាយ ឈឺឆ្កាលកូនខ្លួន រែងស្លូនមិន ណាយ មិននឹករសាយ ចិត្តចាំអាណិត។ កូនទុក្ខ ទោសម្តេច ខ្យល់ក្រប្រើនតិច ខឹងខុសខូចចិត្ត ព្រាត់ប្រាស់យូរលង់ពុំបង់បែកចិត្ត គង់ចាំចិត្ត គិត ឈឺឆ្កាលកូនស្មោះ។ ប្រពន្ធណាគាប់ ឈឺ ឆ្កាលប្តីខ្ជាប់ ចិត្តចាំកាន់កោះ ដូចម្តាយស្រឡាញ់ កូនពេញពីពោះ ហៅប្រពន្ធនោះ ថ្ងៃឥតផ្ទឹមដ ល់។ ប្រពន្ធជាទ្វី ឈ្មោះហៅទាសីភិយាដូចកល់ ខ្ញុំនឹងអម្ចាស់ប្រើណាស់ខ្លាយខ្លួនអាចមត់ទប់ ទល់ទម្ងន់បម្រើមិនមាន ទំនេរ ទោះម្ចាស់វាយ ជេរ អត់ឱនស្រពើតាមតែបង្គាប់ប្រញាប់ចង់ធ្វើ ចិត្តពុំសើវើ ចៀសវាងក្រោធា។ ប្រពន្ធណាអត់ ឱនអង្គអំណត់ ខ្លាចប្តីអាត្មា ដូចខ្ញុំនឹងម្ចាស់ខ្លាច ណាស់ធានាប្រពន្ធនោះជាប្រសើរសុខសួនៗ។ ប្រពន្ធជាត្រី ឈ្មោះ ភគិនី-ភិយាដូចបួន ស្រឡាញ់បងពិតលំអិតលំអួនទទួលដំបូន មាន មាត់ពាក្យបង្វែរ ផ្តាច់ផ្តួលតែមួយនឹងចងជាត្រួយ ចិត្តចាំបំណង ពំនាក់ពំនឹងពាក់ព័ន្ធប៉ុនប៉ងតែ

នឹងអង្គបងឥតម៉ែទីទៃ។ ប្រពន្ធណាចូលនឹងប្តី មួយមូលចិត្តជាប់អាស់យ ដូចបួននឹងបងចាំចង អាស្រ័យ ប្រពន្ធនោះថ្ងៃមជ្ឈមពេកពិត។ ប្រពន្ធ ចត្តាឈ្មោះហៅសខាភិយាដូចមិត្ត សំឡាញ់ ស្រឡាញ់ អស់អញពេកពិត ស្មើខ្លួនស្មើចិត្ត ស្ម័គ្រស្មោះចិន្តា ។ បើមិត្តទៅបាត់ ស្ងប់ស្ងួតមុខ មាត់ ទុក្ខទន់ទយា ឃើញមុខមកបាន ចិត្តក្សាន្ត សោះសា ស្រស់ស្រួលកក្រា និរទុក្ខសោកសៅ។ ប្រពន្ធណាចិត្ត ស្រឡាញ់ប្តីពិត គ្មានក្នុងគ្មាន ក្រៅ ដូចមិត្តនិងមិត្ត ចង់ចិត្តជាប់នៅ ប្រពន្ធ នោះហៅ ឧត្តមក្រមាន ។ សម្តែងភិយា ទាំងបួន សឹងជា ក្រសើធ្វើបាន បើស្រីណាគិត ផ្ទង់ចិត្ត សន្តាន ស្រឡាញ់ប្តីប្រាណ ដូចធម៌ទេស្នា ។ លោកថាស្រីនោះ ឮកេរ្តិ៍ពីរោះ ទូទៅនានា បើ អស់ជីវិត នៅបិតស្នាក់ ចៀសចាកចតុរា-បាយ បាបទុក្ខក៏យ។ ប្រពន្ធពុំជា ឈ្មោះវេជកា- ភិយា ដូចនៃ សត្រូវចាំចង់ ទោសផងសព្វថ្ងៃ ប្រពន្ធ ចង្រៃ ប្តីមានតែទុក្ខ បើប្តីខុសចិត្ត វាគ្មានអាណិត ខេរខឹងច្រអុក ចាំចង់ទោសប្តី ស្រដីកឹកកុក ឲ្យ មាត់ឲ្យមុខ វាសវាងរោះរើយ។ សុខទុក្ខសាំទាំ វា មើលបំណាំ នៅស្ងៀមព្រងើយ ពុំជួយទុក្ខក៏យ ដោះដៃកន្តើយ ស្លាប់ដោយរស់ដោយ គ្មានចិត្ត

¹⁷ ជួន ណាត, វចនានុក្រមខ្មែរ, ការផ្សព្វផ្សាយ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, បោះពុម្ពត្រាទី៥, ឆ្នាំ ១៩៦៧ ទំព័រ ៤១០

មេត្រី។ ចៅរីករិយា ប្រពន្ធពុំជា លបលួចទ្រព្យប្តី គ្មានចិត្តករុណា មេត្តាប្រណី របស់ទ្រព្យអ្វី លក់ ចាយអស់ជួន។ អយ្យាករិយា ប្រពន្ធពុំជា តម្កើង តែខ្លួន ចេះតែប្រើប្តី ឥតបីមានស្នូត ធ្វើឫក ណាំនួន ទុកប្តីដូចខ្ញុំ។ ប្រពន្ធទាំងបី ធ្លាក់ទៅអរិបី រងទុក្ខដំណំ ក្នុងខ្លះភ្លើងក្តៅ យូរនៅក្រៀមក្រំ ព្រោះចិត្តខ្លួនធំ ជាងប្តីអាត្មា។ ឯប្រពន្ធបួនមុខ នោះគួរសួន យកជាករិយា នឹងកើតរបស់កេរ្តិ៍ យសសក្តា ថ្កើងពូជពង្សសោយសុខថេរវិចិត្រ។ សំដែងបរិយាយ ករិយាទាំង ឡាយ ប្រាំពីរចរិត ទាំងជួរទាំងពណ៌នាពោលពិត ចែងចប់ពិនិត្យ តាមអត្ថកថា។ គួរទន្ទេញឲ្យចាំមាត់ឬបង្គាប់ កូនចៅតូចៗឲ្យទន្ទេញចាំស្អាត ហើយឲ្យនាំគ្នា សូត្ររឿយៗ ដើម្បីរំលឹកគ្នាក្នុងគ្រួសារ ក៏ជាការ ប្រពៃណាស់។

ច្បាប់គតិយុត្តិ និង គោលការណ៍សីល ធម៌សម្រាប់គ្រួសារ មានតម្លៃមិនអាចកាត់ថ្លៃ បានសម្រាប់ជួយបង្ការទប់ស្កាត់ និងជម្រុញ ជនប្រុសស្រីឱ្យលះបង់អំពើអាក្រក់និងធ្វើការ ងារដើម្បីសេចក្តីរីកចម្រើនក្នុងគ្រួសារ ក៏ដូចនៅ ក្នុងសង្គមជាតិទាំងមូល។ ជាធម្មតាមនុស្សមាន ការដឹងខុសត្រូវចង់បានសេចក្តីថ្លៃថ្នូរដោយសារ មានសតិគ្រប់គ្រាន់។ ប៉ុន្តែទោះមានទ្រឹស្តីក្បួន ច្បាប់ជួយអប់រំឃុំគ្រងយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ មនុស្សក្មេងចាស់ប្រុសស្រីនៅតែភ្នាក់ប្រព្រឹត្តិ

កំហុសដោយចេតនា ឬអចេតនាដែរ ដោយសារ ឥទ្ធិពលនៃកត្តាផ្សេងៗ។ កត្តាទាំងនោះធ្វើឱ្យ មនុស្សទៅជាត្អូត រីកលចរិតឬខូចចរិត។ កត្តាត្អូត មានច្រើនយ៉ាង ដូចជា កាមម្មត្តកៈ ត្អូតកាម; ចិត្ត ម្មត្តកៈ ត្អូតចិត្ត; ទិដ្ឋម្មត្តកៈ ត្អូតទិដ្ឋិ; បិតុម្មត្តកៈ ត្អូតប្រមាត់; យក្ខម្មត្តកៈ ឬបិសាចុម្មត្តកៈ ត្អូត ព្រោះខ្មោចចូល; សុរុម្មត្តកៈ ត្អូតស្រា; អក្ខុជុត្តម្មត្ត កៈ ត្អូតល្បែងស៊ីសង; អបាយមុខុម្មត្តកៈ ត្អូត អបាយមុខ; ឥត្តម្មត្តកៈ ត្អូតស្រី ជាដើម។ ការខូច ចរិត របស់មនុស្សនាំឱ្យមានការប្រព្រឹត្តិអំពើអ សីលធម៌ក្នុងសង្គម និងបណ្តាលឱ្យតម្លៃសីលធម៌ ធ្លាក់ចុះ។ ចំពោះគ្រួសារខ្មែរបច្ចុប្បន្ន តើការ ប្រតិបត្តិសីលធម៌ មានសភាពលក្ខណៈដូចម្តេច ខ្លះ?

៤. ការប្រតិបត្តិសីលធម៌ក្នុងគ្រួសារខ្មែរ បច្ចុប្បន្ន

គ្រួសារ គឺជាក្រុមមួយដែលមានសមា សភាពប្តី ប្រពន្ធ កូន និងជាយថាហេតុមាន សមាជិក ញាតិវង្ស ដែលមករួមរស់ក្នុងផ្ទះ ជាមួយគ្នា។ គ្រួសារ គឺជាការសិកានៃសង្គម ជា អ្នកធានារ៉ាប់រងបង្កើតជានិរន្តនៅពូជពង្ស មនុ ស្ស។ ក្រុមគ្រួសារជាអ្នកធានារ៉ាប់រងធ្វើឱ្យ បុគ្គលទាំងឡាយចូលរួមក្នុងជីវិតភូមិសាស្ត្រ និងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់មនុស្សជាតិ។ គ្រួសារ គឺជា

ការដង្ហើមស្លាប់រស់នៃសង្គម។ សង្គមអន់ថយ ឬរីកចម្រើនក៏អាស្រ័យលើឥរិយាបថនៃ សមាជិកគ្រួសារដែរ។ ផ្ទុយមកវិញ សង្គមក៏ មានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងទៅលើគ្រួសារវិញដែរ។ បើសង្គមអាប់អូ ឬរីកចំរើន នោះគ្រួសារក៏ទទួល ភាពអាប់អូ ឬរីកចំរើនទៅតាមនោះដែរ។

ក្នុងអតីតកាលសង្គមខ្មែរធ្លាប់មានអារ្យ ធម៌ខ្ពង់ខ្ពស់, ប្រទេសជាតិសម្បូរណ៍ស្តុកស្តម្ភ ថ្មីថ្មើរជើងរឿង, មានកិត្យានុភាពល្បីរន្ទី, ជាអាណាចក្រដែលមានទឹកដីទូលំទូលាយ។ បន្ទាប់មកក្នុងអំឡុងពីរទសវត្សចុងក្រោយ សង្គមខ្មែរ ដោយសារទទួលរងឥទ្ធិពលនៃការប្រកួត ប្រជែងមនោគមវិជ្ជានយោបាយ នៃប្រទេស ជឿនលឿនខាងសេដ្ឋកិច្ចឧស្សាហកម្ម បាន ធ្លាក់ខ្លួនថយ វិនាសអន្តរាយយ៉ាងដំណំ។ របប ខ្មែរក្រហមបន្ទាល់ទុកនូវការព្រាត់និរាស្ត្របែក បាក់យ៉ាងធំធេងដល់គ្រួសារខ្មែរ។ កុមារកំព្រា ស្រ្តីម៉ែមាយ បុរសពោះម៉ាយ មនុស្សចាស់ជរា គ្មានទីពឹង មនុស្សបាក់ទ្រុឌទ្រោមកម្លាំងកាយ សតិស្មារតីមិនហ្នឹងហ្នួ គឺជាបន្ទុកដ៏ធ្ងន់សម្រាប់ សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតុកម្ពុជា និងរដ្ឋកម្ពុជា ហើយផលវិបាកទាំងអស់នេះ នៅតែជាវិបត្តិ បន្តសម្រាប់គ្រួសារខ្មែរបច្ចុប្បន្ន។ ការបំបាត់ សាលារៀន មិនឱ្យតម្លៃលើការសិក្សាមេរៀន ទ្រឹស្តី, មិនឱ្យតម្លៃសញ្ញាបត្រ ឱ្យតម្លៃតែសញ្ញា

ឃើញ បង្ខំឱ្យពលកម្មជាទាសករ ពួកកុម្មុយនីស្តិ ខ្មែរក្រហមបានបង្កត់អាហារ និងវាយកាប់ សម្លាប់ និងអ្នកចេះដឹង បញ្ញាវន្ត ធនធាន មនុស្ស និងបំផ្លិចបំផ្លាញសៀវភៅ ឯកសារ ក្បួនច្បាប់ ទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណីវប្បធម៌ ស្ទើរ គ្មានសល់។ អ្នកដែលនៅរស់រានមានជីវិតពី របបអប្រិយ័នេះ បានស្តារជីវភាពគ្រួសារយ៉ាង តោកយ៉ាក។ ម្នាក់ៗគិតតែរឿងស្តារសេដ្ឋកិច្ច គ្រួសារ និងបន់ស្រន់កុំឱ្យរបបនេះវិលត្រឡប់ ជាថ្មីម្តងទៀត។ ដោយខ្វះពេលាម្រាប់អប់រំ សិក្សារៀនសូត្រ និងខ្វះអ្នកចេះដឹង ខ្វះគ្រូ ជំនាញ ខ្វះការអាន ខ្វះការទទួលបានព័ត៌មាន ធ្វើឱ្យពលរដ្ឋខ្មែរភាគច្រើនយល់ដឹងមិនបាន គ្រប់គ្រាន់អំពីមរតកវប្បធម៌របស់ខ្លួនឡើយ ។

នៅក្រោយកិច្ចព្រមព្រៀងក្រុងប៉ារីស ឆ្នាំ១៩៩៣ ខ្មែរបានរួបរួមគ្នាដើម្បីឯកភាពជាតិ ជាមួយបណ្តាភាគីដទៃខ្មែរទាំងអស់ក្រោមរដ្ឋ ធម្មនុញ្ញប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ប៉ុន្តែជា អកុសល ការមិនទុកចិត្តគ្នាបានកើតមានពាស ពេញសង្គមខ្មែរទាំងមូល ទាំងក្នុងក្រុមការងារ បក្សពួកនយោបាយ ក្រុមគ្រួសារ និងក្រុម ញាតិមិត្ត ដោយសារតែទំនាស់ និងភាពអាត្មា និយម តូងកនិយម។

បច្ចុប្បន្ន កម្ពុជាការពារបាននូវសន្តិភាព ១០០% ប៉ុន្តែដោយឥទ្ធិពលនៃការមិនទុកចិត្ត

គ្នានេះ បណ្តាលមានការលំបាកដល់ល្បឿន
អភិវឌ្ឍន៍ និងការស្តារកេរ្តិ៍ឈ្មោះមុខមាត់នៃ
ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជារីយៈនៅលើឆាកអន្តរ
ជាតិផងដែរ ។ ការអនុវត្តច្បាប់តាមប្រព័ន្ធ
តុលាការក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាសន្តិសុខស
ណ្តាប់ធ្នាប់ក្នុងដំណាក់កាលបច្ចុប្បន្នគឺជាយន្ត
ការដើម្បីកាលានុវឌ្ឍនភាពមួយដែលចាំបាច់
សម្រាប់អត្ថិភាពសុខដុមនីយកម្មសង្គមខ្មែរ
ទាំងមូល។

**៤.១. កស្មតាងខ្លះនៃទំនាស់និងអំពើហិង្សា
ក្នុងគ្រួសារ**

សីលចរិយាទូទៅ តម្រូវឱ្យសមាជិក
គ្រួសារម្នាក់ៗ គោរពករណីយកិច្ចរបស់ខ្លួន ដូច
ជាប្តី, ប្រពន្ធ, ឪពុកម្តាយ, កូន, បងប្អូនប្រុសស្រី
ត្រូវតែបំពេញសីលកាតព្វកិច្ចតាមមុខងារ
តួនាទី រៀងៗខ្លួន។ បើប្តីប្រពន្ធមិនបានបំពេញ
បានត្រឹមត្រូវតាមនិយាមសីលធម៌ទេ ទំទាស់
និងអំពើហិង្សានឹងអាចកើតមានឡើង។ អំពើ
អសីលធម៌ទាំងនេះប្រឈមនឹងការរិះគន់
មើលងាយ មិនឱ្យតម្លៃពីមហាជនក្នុងសង្គម។

ទំនាស់ និងអំពើហិង្សាគឺជាអំពើអសីលធម៌
ដែលតែងកើតមានឡើងជារៀងៗ ជាធម្មតា
ក្នុងសង្គមគ្រួសារ ព្រោះថាបានក្នុងរវាងមាន
រណ្តំ ឬអណ្តាតនៅជាមួយធ្មេញលែងអីប៉ះ

ទង្គិចគ្នា។ អំពើអសីលធម៌ គឺជាសកម្មភាព
ទាំងឡាយ ដែលផ្ទុយពីសីលនិយាម និង ការ
ប្រឆើយកន្តើយចំពោះសីលកាតព្វកិច្ចដែលធ្វើ
ឱ្យអ្នកដទៃមិនពេញចិត្ត ឬធ្វើឱ្យគេទទួលរងនូវ
ការឈឺចាប់។ អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ គឺជា
ឥរិយាបថនៃការប្រព្រឹត្តិអសីលធម៌នៃសមាជិក
គ្រួសារ មានប្តីប្រពន្ធ ឪពុកម្តាយ កូន បងប្អូន
ដែលនៅក្នុងបន្ទុកគ្រួសារ។ ក្នុងសង្គមខ្មែរ អំពើ
អសីលធម៌ក្នុងគ្រួសារ ភាគច្រើនពាក់ព័ន្ធនឹង
អំពើហិង្សាខាងផ្លូវកាយ ផ្លូវចិត្ត ផ្លូវភេទ និង ផ្លូវ
សេដ្ឋកិច្ច។ ការរំលោភបំពានលើគោលការណ៍
សីលធម៌ មិនប្រតិបត្តិវិន័យគ្រួសារក្នុងជីវិត
អាពាហ៍ពិពាហ៍ ដោយបង្ហាញចរិកលក្ខណៈ
ប្រមាថមាកងាយ ការរំលោភការបំពាន ការ
គំរាមគំហែងលើផ្លូវកាយ ផ្លូវចិត្ត ផ្លូវភេទ និងផ្លូវ
សេដ្ឋកិច្ច មកលើប្តីប្រពន្ធ ឪពុកម្តាយឬកូន
តែងលេចឮសឹងតែរាល់ថ្ងៃនៅតាមបណ្តាញ
ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម នានា។ សូមដកស្រង់ក
ស្មតាងខ្លះៗអំពីអំពើហិង្សា ក្នុងគ្រួសារ ដែល
មានលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដូចតទៅ៖

ក.ប្រពន្ធដើមម៉ូលីសសំភ្នំពេញដែលមានស្រី ទាមទារធ្វើ ខ្លះពេលនេះ? ¹⁸

ស្រ្តីម្នាក់បានរៀបរាប់ថា ចាប់តាំងពី ចាប់ដៃគ្នាជាប្តីប្រពន្ធមក ពួកនាងខិតខំធ្វើការ ងារគ្រប់បែបយ៉ាងដើម្បីគ្រួសាររហូតប្តីមាន ឋានន្តរស័ក្តជាលោកអនុសេនីយ៍ឯក(ស័ក្តបី)។ ប្តីគាត់យកប្លង់ដីទៅដាក់ខ្ចីលុយធនាគារ ឯក ជនចំនួន១ម៉ឺនដុល្លារ ដើម្បីមើលដំដីរបស់គាត់ លុះដល់មើលដំដីជាហើយ បែរជាប្តីចុះចោល ប្រពន្ធកូន យកលុយដែលនៅសល់ ទៅរៀប សែនព្រេនជាមួយគ្រូបង្រៀនម្នាក់ជាស្រីស្នេហ៍ ធ្វើជាប្រពន្ធម្នាក់ទៀត។ រូបគាត់និងកូនពីរនាក់ រស់នៅឯកការ និងរកលុយដោះបំណុល ធនាគារឯកជន។

ខ.ទាមទារខ្លះម្ចាស់កំភ្លើងខ្លីដែលឲ្យមុនសម្ភារៈយកទៅ បាញ់ម៉ុងប៉េនផ្តាច់ជីវិតគូស្នេហ៍¹⁹

នៅថ្ងៃទី២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០២០ កម្លាំងសមត្ថកិច្ចនគរបាលខេត្តសៀមរាប បានធ្វើការស្រាវជ្រាវឈានដល់ការឃាត់ខ្លួន ជនសង្ស័យម្នាក់ទៀត ពាក់ព័ន្ធករណីផ្តល់ អាវុធឲ្យទៅបុរសម្នាក់យកទៅបាញ់ប្រហារ ប៉ុនប៉ងផ្តាច់ជីវិតគូស្នេហ៍វ័យក្មេង ដែលនាង ទើបមានកូនស្រី១អាយុ៧ខែ។ តាមការបំភ្លឺពី

ជនរងគ្រោះថាមានការទំនាក់ ទំនងស្នេហា ជាមួយគ្នាតាំងពីអំឡុងឆ្នាំ២០១៧ រហូតដល់ បច្ចុប្បន្នមានកូនស្រីម្នាក់ អាយុ៧ខែ។ ក្រោយ មកដោយដឹងថា ប្តីហេងសិយរបស់ខ្លួនមិន ទាន់លែងលះប្រពន្ធ ដើមដាច់ស្រេច នាងក៏ បានសុំប្តីហេងសិយនោះបែកផ្ទះគ្នាជាច្រើន លើកមកហើយ។ នៅថ្ងៃទី២២ តុលា ឆ្នាំ២០ ២០ ជនល្មើស បានបើរថយន្តមួយគ្រឿង មួយគ្រឿង ដឹករូបនាងនិងកូន។ ក្រោយពួ សម្លេងផ្ទះអាវុធ នាងមានការឈឺចុកត្រង់ ដើមទ្រូងខាងស្តាំនាងបានប្រតាយប្រតប់ បើកទ្វាររថយន្តលោតចុះទៅលើថ្នល់ កៅស៊ូ ខណៈពេលរថយន្តកំពុងតែមានចលនាទៅ មុខ។ ជនសង្ស័យឃើញដូច្នោះក៏បើករថយន្ត ថយក្រោយ ក្នុងគោលបំណងកិនរូបនាងឲ្យ ស្លាប់តែនាងបានលោតចុះទៅ ក្នុងទឹក ប្រឡាយ ហើយជនសង្ស័យបានបើកទ្វារ រថយន្តចុះ ហើយរត់ទៅធ្វើសកម្មភាព ប្រតាយប្រតប់ និងច្របាច់កនាងភ្លាមនោះរូប នាងក៏បានស្រែកឱ្យគេឯងជួយពេលនោះ ក៏ មានប្រជាការពារភូមិបានចូលទៅជួយនាង ហើយជនសង្ស័យ ក៏បានរត់ឡើងរថយន្ត

¹⁸ បុក សុខា, កោះសន្តិភាព, ថ្ងៃទី ២៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០២

¹⁹ យឹម ប៊ុនណាក់, ថ្ងៃទី ២៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០២០, <https://kohsantepheapdaily.com.kh/article/1197884.html>

បើកគេចខ្លួន ដោយនាំយកកូនស្រីនាងទៅ
ជាមួយផងដែរ។ ក្រោយចាប់ខ្លួនបានជន
ល្មើសធ្វើយសារភាពប្រាប់សមត្ថកិច្ចថាខ្លួន
ពិតជាបានធ្វើសកម្មភាពដូចជនរងគ្រោះ
រៀបរាប់ខាងលើពិតប្រាកដមែន ដោយសារ
ខ្លួនខឹងជនរងគ្រោះចេះតែទារប្រាក់ជាបន្ត
បន្ទាប់ ហើយគម្រាមថាបើមិនឲ្យប្រាក់នាង
ទេនោះនាង និងយកកូនស្រីទៅជួបប្រពន្ធ
ដើមខ្លួន ដែលអាចទៅជាទំនាស់ ឈានដល់
ការលែងលះគ្នាទៀតផង។

**ក.ប្រពន្ធលេងល្បឿនម៉ឺនីកស្រា ស្រវីខកាល
ណាផ្ទះហិឡាប្រាស^{២០}**

ដោយសារតទ្ធិពលសុរាណាយ ឡឺ
ជាមួយនឹងល្បឿនស៊ីសង ធ្វើឲ្យកើតជាអំពើ
ហិង្សា ។ ជាក់ស្តែង បុរសម្នាក់ខឹងប្រពន្ធទៅ
លេងបៀនៅផ្ទះគេ លុះពេលផឹកស្រាស្រវីង
ជោកជាំក៏ទៅស្រែកជេរប្រមាថ និងវាយម្ចាស់
ផ្ទះទៀត តែត្រូវម្ចាស់ផ្ទះវាយតបតវិញបណ្តា
លឲ្យរងរបួស ។ ការវាយតបគ្នានេះ សមត្ថកិច្ច
ក៏បានឃាត់ខ្លួនម្ចាស់ផ្ទះផងដែរ។ ហេតុការណ៍
នេះ បានកើតឡើងកាលពីថ្ងៃទី២៥ ខែតុលា ឆ្នាំ

២០២០ វេលាម៉ោងប្រមាណ៨និង៣០នាទី
យប់ នៅភូមិត្រពាំងស្នាច់ ឃុំម្កាក់ ស្រុកអង្គ
ស្នួល ។ បុរសដែលត្រូវម្ចាស់ផ្ទះវាយឲ្យរបួស
មាន អាយុ៣៨ឆ្នាំ មុខរបរលក់ដូរ រស់នៅក្នុង
ភូមិ ឃុំ ខាងលើ ។ ចំណែកបុរសម្ចាស់ផ្ទះអាយុ
៤០ឆ្នាំ មុខរបរលក់ដូរដូចគ្នា ។ ចំពោះករណី
នេះ សមត្ថកិច្ចបានចាត់ការតាមនីតិវិធី។

**ឃ.សង្ស័យមានទំនាស់ក្នុងគ្រួសារ! ម៉ឺនប្រពន្ធ
បំផ្ទុះគ្រាប់បែកធ្វើអត្តឃាត^{២១}**

នៅម៉ោងប្រមាណ២និង៥០នាទី ថ្មី
ប្រពន្ធបានសម្រេចចិត្តបំផ្ទុះគ្រាប់បែកធ្វើ អត្ត
ឃាត។ ហេតុការណ៍ដែលកម្រនេះ បានកើត
ឡើងនៅរសៀលថ្ងៃទី២១ ខែសីហានេះ ស្ថិត
ក្នុងភូមិពូទុង ឃុំចុងផ្កាស្រុកកែវសីមា ខេត្ត
មណ្ឌលគិរី។ សមត្ថកិច្ចថាជនរងគ្រោះជាប្តី
ប្រពន្ធ ដោយប្តីមានអាយុ៣៧ឆ្នាំ មានស្រុក
កំណើតនៅទឹកដីខេត្តព្រៃវែង និងប្រពន្ធអាយុ
៣២ឆ្នាំ មានស្រុកកំណើតខេត្តកំពង់ឆ្នាំង។

**ខ.គ្មានវាចា! សាងស្នេហ៍ថ្មី រៀបផែនការ
ជាមួយប្រុសស្នេហ៍ផ្តាច់ជីវិតម្តីតាមផ្លូវ^{២២}**

^{២០} ថ្មី ៨៧, ថ្ងៃទី ២៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០២០,
<https://kohsantepheapdaily.com.kh/article/1199529.html>
^{២១} ថ្ងៃ ពុធ ទី ២២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៨,
<http://apsaracentral.com/article/2521>

^{២២} <https://kohsantepheapdaily.com.kh/article/1156568.html>

ស្ត្រីម្នាក់ដែលធិតប្តីនិងប្រុសស្នេហ៍
របស់ខ្លួន បានត្រូវសមត្ថកិច្ចឃាត់ខ្លួនបញ្ជូនទៅ
កាន់អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្ត ក្រោយពី
ពួកគេរៀបគម្រោងសម្លាប់ប្តីតែមិនបាន
សម្រេច។ អ្វីដែលជាការហួសចិត្តបំផុតនោះ គឺ
ក្រោយពីផែនការពួកគេមិនបានសម្រេច ក៏
បានដឹកដៃគ្នាទៅសាងស្នេហ៍យ៉ាងផ្អែមល្អែម
នៅឯទីរួមខេត្តធ្វើព្រងើយ ហាក់បីដូចជាគ្មាន
រឿងអ្វីកើតឡើងអ្វីចឹង។ ជនទាំង២នាក់ ត្រូវ
បានបញ្ជូនទៅកាន់សាលាដំបូងខេត្ត នៅល្ងាច
ថ្ងៃទី៣១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ បន្ទាប់ពីសមត្ថ
កិច្ចស្រាវជ្រាវនិងឃាត់ខ្លួនកាលពីថ្ងៃទី២៨ ខែ
សីហា ឆ្នាំ២០២០ នៅភូមិអង្គតាឯកឃុំភ្នំតូច
ស្រុកឧដុង្គ។ ស្ត្រីដែលសមត្ថកិច្ចឃាត់ខ្លួននេះ
អាយុ១៨ឆ្នាំ ចំណែកប្រុសស្នេហ៍អាយុ២០ឆ្នាំ។
ឯបុរសជាប្តីដែលរួចផុតពីការរៀបគម្រោង
សម្លាប់ពីសំណាក់ជនសង្ស័យទាំង២នាក់អាយុ
១៧ឆ្នាំ ។

**ច. អត់ឃើញម្តាយ កូនស្រីស្ទុះរក តែខ្ចីពុកចុះ
ថាទៅធ្វើការ លុះដុំក្តិនស្តុយទើបដឹង^{២៣}**

ស្ត្រីម្នាក់បានបាត់បង់ជីវិតនៅក្នុងបន្ទប់
ជួលមួយកន្លែងរហូតមានសភាពហើមស្អុយ

ទៅហើយ ទើបត្រូវបានអ្នកភូមិនិងកូនស្រីដឹង
ថា បាត់បង់ជីវិត។ ពាក់ព័ន្ធនឹងករណីនេះគេ
មានការសង្ស័យថា ប្តីចុងរបស់ស្ត្រីរងគ្រោះជា
អ្នកប្រព្រឹត្ត ព្រោះបន្ទប់មានចាក់សោរពីខាង
ក្រៅ ហើយប៉ុន្មានថ្ងៃមកនេះ បុរសជាប្តីនៅផឹក
ស៊ីក្នុងភូមិនោះរហូត លុះក្រោយពេលមានការ
ភ្ញាក់ផ្អើលថា ស្ត្រីរងគ្រោះបាត់បង់ជីវិត ស្រាប់
តែបុរសជាប្តីចុងនោះគេចខ្លួនបាត់តែម្តង។
ហេតុការណ៍ខាងលើនេះបានកើតឡើងកាលពី
វេលាម៉ោង១១ព្រឹកថ្ងៃទី១៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ
២០២០ នៅបន្ទប់ផ្ទះជួលមួយកន្លែង ស្ថិតក្នុង
ភូមិគោកខ្សាច់ សង្កាត់ប្រទះឡាង ខណ្ឌកំបូល
រាជធានីភ្នំពេញ។ ស្ត្រីបាត់បង់ជីវិតខាងលើមាន
អាយុ៤៥ឆ្នាំ មុខរបរកម្មកររោងចក្រ មានទី
លំនៅក្នុងភូមិជ្រួល ឃុំបាល្លើង ស្រុកកំពង់
ត្របែក ខេត្តព្រៃវែង និងស្នាក់នៅក្នុងបន្ទប់ជួល
កើតហេតុខាងលើ ដោយមានប្តីចុងអាយុ៤២
ឆ្នាំ មុខរបរកម្មករសំណង់។ អ្នកទាំងពីរបាន
ទទួលយកគ្នាជាប្តីប្រពន្ធអស់រយៈពេល៣ឆ្នាំ
មកហើយ។ កូនស្រីរបស់ស្ត្រីរងគ្រោះបានឱ្យ
ដឹងថា កន្លងមក ម្តាយរបស់នាង និងប្តីចុងបាន
ស្នាក់នៅបន្ទប់ជួលមួយ ម្តាយនាងមិនសូវមាន

^{២៣} យន់ ស៊ីថា (កែសម្រួលដោយធីតា), ថ្ងៃទី ១៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ
២០២០, <https://kohsantepheapdaily.com.kh/article/1105135.html>

សេចក្តីសុខ និងសុភមង្គលនោះទេ ព្រោះតែ ឧស្សាហ៍កើតរឿងឈ្មោះប្រកែក និងវាយតប់ គ្នាជាមួយបុរសជាប្តីចុងជាញឹកញាប់។ សូម បញ្ជាក់ថា កាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤ បុរសជាប្តីចុងខាងលើ ធ្លាប់ត្រូវសមត្ថកិច្ចយាត់ ខ្លួនពាក់ព័ន្ធនឹងករណីប្រើអំពើហិង្សាមកលើ ស្ត្រីរងគ្រោះជាប្រពន្ធផងដែរ។

៣. ទំនាស់ក្នុងគ្រួសាររវាងម្តាយនិងកូនស្រី រឿង ផ្លូវមូលម៉ែត្រ នាំឱ្យម្តាយយកថ្នាំបំបាត់មិនផ្លូវ កូនស្រី^{២៤}

ទំនាស់ក្នុងគ្រួសាររវាងម្តាយ និងកូន ស្រី២នាក់ដោយសាររឿងផ្លូវម៉ែត្រដែលទុក ចេញចូលរួម ម្តាយខឹងកូនមិនព្រមឲ្យលុយខ្លះ ទៅគាត់ទើបបានហៅរថយន្តដឹកកម្ទេចថ្ម០៥ រថយន្តមកចាក់បាំងផ្លូវមិនឲ្យកូនស្រី២គ្រួសារ នៅខាងក្រោយចេញចូល។ ករណីនេះបង្ករផ្ទុះ ឡើងកាកពីរសៀលថ្ងៃទី២២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១៦ ស្ថិតនៅក្រុម៥ភូមិភ្នំពេញថ្មីសង្កាត់ ភ្នំពេញថ្មី ខណ្ឌសែនសុខ រាជធានីភ្នំពេញ។ ភាគីទំនាស់ទី១គឺ ម្តាយ អាយុ៧១ឆ្នាំ, ភាគី២ ឈ្មោះកូនស្រីបង្កើត២នាក់ ម្នាក់អាយុ៤៩ឆ្នាំ និងម្នាក់ទៀតអាយុ៤៤ឆ្នាំ។ ទាំងបីនាក់មានមុខ របរជាមេផ្ទះ។

ស្ត្រីជាកូនទាំង២នាក់ បានប្រាប់ថា តាម ពិតទៅដីខាងលើគឺត្រូវបានឪពុកម្តាយគាត់ បែងចែកឲ្យម្នាក់១ឡូមែនតាំងពីឪពុកគាត់មិន ទាន់ស្លាប់ម្ល៉េះ ដោយកាលនោះបែងចែក៤ឡូ គឺគាត់៣នាក់ជាកូន១ម្នាក់១ឡូនិងម្តាយឪពុក គាត់មួយឡូដែរតែក្រោយពីឪពុកគាត់ស្លាប់ ទៅម្តាយបានលក់ចំណែករបស់គាត់ទៅហើយ ក្រោយបានលុយគាត់ទៅនៅជាមួយកូនច្បង ដែលមានដីឡូរាប់គ្នារហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ។ ម្តាយគាត់បានទារលុយពួកគាត់២នាក់ម្នាក់ ១.៥០០ដុល្លារ២នាក់ស្មើ៣.០០០ដុល្លារ ហើយ ពួកគាត់បានឲ្យទៅ ម្តាយជាតំណាក់កាល ម្តងបន្តិចៗអស់១.៤០០ដុល្លារហើយតែក្រោយ មក ម្តាយគាត់បានប្រាប់ថាគាត់មិនបានទទួល លុយខាងលើទេ។

៤.២. ទម្រង់នៃទំនាស់ និងអំពើហិង្សា

យើងសង្កេតឃើញថា សមាជិកនៃ ក្រុមគ្រួសារ ដែលមានទំនាស់ និងប្រព្រឹត្តិអំពើ ហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ដែលបង្កឱ្យមានរបួសដល់ រាងកាយ គ្រាំគ្រាផ្លូវចិត្ត ឬបាត់បង់ជីវិត នោះ ធ្វើឱ្យគ្រួសារទាំងមូលរស់នៅគ្មានសុភមង្គល ឡើយ។ អ្នកដែលទទួលរងនូវអំពើហិង្សាក្នុង គ្រួសារ ជាញឹកញាប់ជួបប្រទះការផ្លាស់ប្តូររាង កាយ ផ្លូវចិត្តឬខាងវិញ្ញាណ ដែលអាចស្ម័គ្រចិត្ត

^{២៤} Postnews, ថ្ងៃសុក្រ ទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦
<https://postnews.com.kh/local/35059>

និង អាក្រក់ប្រសិនបើពួកគេមិនបានដោះស្រាយ។ ការមានទំនួលខុសត្រូវចំពោះអារម្មណ៍ ឬការចេះគ្រប់គ្រងអារម្មណ៍ និងសកម្មភាពរបស់ខ្លួនទាក់ទងនឹងអំពើហិង្សា ដឹងពីវិធីសាស្ត្រគ្រប់គ្រងអារម្មណ៍ ដើម្បីបញ្ចៀសប្រើអំពើហិង្សានៅពេលមានកំហឹង អាចជ្រើសរើសបានដូចជា អានសៀវភៅ ស្តាប់ចម្រៀង លេងកីឡា ពុះអុស ឆ្លុះទឹកត្រជាក់ លៃស្រកខ្លាំងនៅទីវាល។ល។ អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារមានទម្រង់បួនប្រភេទគឺ អំពើហិង្សា ៖

១. ផ្លូវកាយ គឺការបៀតបៀនធ្វើឱ្យឈឺចាប់ដល់រូបរាងកាយទោះមានឬគ្មានស្លាកស្នាម ជួនពិការឬស្លាប់ដោយមធ្យបាយផ្សេងមានការវាយនឹងដំបង់បុកឬបាញ់កាប់ចាក់ជាដើម។
២. ផ្លូវចិត្ត គឺការបៀតបៀនធ្វើអោយឈឺចាប់ផ្លូវចិត្ត ដូចជាការប្រើពាក្យសំដីដេរប្រមាថ កំរាមកំហែង បិទសិទ្ធិសេរីភាព។ល។
៣. ផ្លូវភេទ គឺការបៀតបៀនធ្វើអោយឈឺចាប់ផ្លូវភេទ តាមរយៈការរំលោភផ្លូវភេទការធ្វើអាស្រូវ អាសអាភាស ការបៀតបៀនកេរខ្មាស ដូចជាការបង្ខំរួមភេទជាដើម។
៤. សេដ្ឋកិច្ច គឺគំនាបធ្វើបាបខាងសេដ្ឋកិច្ច ដូចជា បិទសិទ្ធិក្នុងការរកប្រាក់ចំណូល, មិនឲ្យទៅធ្វើការរកប្រាក់ចំណូល, មិនអោយ

ចូលរួមចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិ(ទុក្ខប្តីស្រី កាន់លុយ)។

៤.៣. មូលហេតុនៃអំពើហិង្សា

អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារកើតឡើងដោយសារមូលហេតុ មិនយល់ដឹងច្បាស់លាស់អំពីច្បាប់គតិយុត្តិ និងគោលការណ៍សីលធម៌ដែលមានជាធរមាន ឬមិនដឹងច្បាស់ពីទ្រឹស្តីសំខាន់នៃសាសនានានាដែលខ្លួនគោរព។ ការមិនយល់ដឹងនេះធ្វើឱ្យគេមិនខ្លាចមិនគោរពច្បាប់ ឬដំបូន្មានទាំងនោះ។ គេក្លាយខ្លួនជាជនអវិជ្ជាច្បាប់ឬក្លាយទៅមនុស្សខូចចរិត (ឧម្មត្តក) ដោយហ៊ានប្រើអំណាចត្រួតត្រាលើសមាជិកគ្រួសារ,ការខ្វះវិធីគ្រប់គ្រងកំហឹងរបស់ខ្លួនបង្ខំឱ្យគេគោរពខ្លួន, បង្គាប់បញ្ជាឱ្យគេធ្វើតាមខ្លួន, បញ្ចេញអំណាចថាខ្លួនជាមនុស្សខ្លាំងពូកែ, ប្រកាន់ទស្សនៈមួយចំនួនដូចជាទស្សនៈអាត្មានិយម, បិតាធិបតេយ្យ(ស្រ្តីមិនស្មើនឹងបុរស, ប្រពន្ធជាកម្មសិទ្ធិផ្តាច់មុខរបស់ប្តី, ប្រពន្ធជាទាសកររបស់ប្តីតាមរយៈលុយថ្លៃទឹកដោះ, យល់ថាខ្លួនមាននាទីប្រើហិង្សាលើសមាជិកគ្រួសារដើម្បីដោះការស្រាយបញ្ហា និងប្រើច្បាប់ផ្តាច់ការគ្មានគុណធម៌ជាដើម។

៤.៤. ផលវិបាកនៃអំពើហិង្សា

ចំពោះជនរងគ្រោះទទួលរងរបួសស្នាម លើរាងកាយ អាចពិការរយៈខ្លីឬវែងឬរហូត ដល់បាត់បង់អាយុជីវិត និងទទួលរងគ្រោះ ផ្លូវ ចិត្តដោយផ្ទាល់ឬប្រយោល, អាចរត់ចេញពីផ្ទះ ងាយគេអូសទាញ មានការធ្លាក់ទឹកចិត្តឬជំងឺ ផ្លូវចិត្តឬរីកលចារិកឬធ្វើអត្តឃាត, រៀនសូត្រ មិនបាន, ខ្លាចគេ, បាក់ស្បែក, បាត់ភាពក្លាហាន, បាត់បង់នូវភាពកក់ក្តៅពីគ្រួសារ។ ចំពោះជន ប្រព្រឹត្តល្មើសទទួលបាននូវការ អាម៉ាស ការ មើលងាយ, ឯកោគ្មានគេហ៊ានរាប់អាន, បាត់បង់ ក្តីស្រឡាញ់ពីប្រពន្ធ កូន បងប្អូន សាច់ញាតិ និងមិត្តភក្តិ, សង្គមមិនចូលចិត្ត, ទទួលទោស តាមផ្លូវច្បាប់ជាធរមាន។ លើសពីនេះ ចំពោះ សហគមន៍វិញ ក៏មានបញ្ហាច្រើនពីអំពើហិង្សា នេះដែរ គឺបង្កើតនូវអពមង្គលនៅក្នុងសហគម ន៍, រំខានដល់អាជ្ញាធរមាន សមត្ថកិច្ច បងប្អូន អ្នកជិតខាងគ្រូពេទ្យ, ជាគំរូអាក្រក់ដល់កុមារ ដែលពួកគេអាចចម្លងទង្វើនេះបន្តទៀត, និង ប៉ះពាល់កិត្តិយល់សហគមន៍ជាដើម។

៤.៥. វិធីកាត់បន្ថយអំពើហិង្សា

ក. និយាយពន្យល់ពីផលប៉ះពាល់នៃអំពើ ហិង្សាដោយបើកចំហជាមួយមិត្តភក្តិ ឪពុក ម្តាយ និង សហគមន៍

ខ. ធ្វើការដោយផ្ទាល់ជាមួយសហគមន៍ ដើម្បីផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថហិង្សានិងការពារ មនុស្សគ្រប់គ្នាក្នុងសហគមន៍

គ. គ្រប់គ្រងការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួនលើ ការប្រើប្រាស់គ្រឿងស្រវឹង

ឃ. ស្វែងរកវិធីសាស្ត្រដោះស្រាយ ដោយអហិង្សា

ង. លើកទឹកចិត្តយុវវ័យអោយចេះគោរព ខ្លួនឯង និងគោរពគ្នាទៅវិញទៅមក

ច. ធ្វើផែនការដើម្បីការពារខ្លួនអ្នកអោយ មានសុវត្ថិភាព ឬចាកចេញពី ស្ថានភាពនៃ អំពើហិង្សានោះ, បើអ្នកត្រូវបានគេវាយ ឬ ទទួលការឈឺចាប់នៅទីណាក្តី ចូរប្រាប់បញ្ហា នេះអ្នកណាដែលអាច ទុកចិត្តបាន ដើម្បីឲ្យគេ ជួយអ្នកស្វែងរកវិធីដោះស្រាយ, ស្វែងរក ជំនួយផ្លូវច្បាប់សម្រាប់ជនរងគ្រោះដោយអំពើ ហិង្សា។

ឆ. អប់រំ ផ្សព្វផ្សាយ អោយប្រជាជនយល់ ដឹងអំពីច្បាប់ដែលមានជាធរមាន ដូចជា សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីអំពី សិទ្ធិមនុស្ស របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ(១៩៤៨), អនុ សញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់ នៃការរើសអើងលើស្ត្រីភេទ(១៩៧៣), អនុ សញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ(១៩៨៩), និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៩៣, និង

អនុវត្តអោយបានត្រឹមត្រូវនូវ ៖ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ (២០០៩), ច្បាប់ស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍និងគ្រួសារ , ច្បាប់ទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារនិងកិច្ចការពារជនរងគ្រោះ(២០០៥), ច្បាប់ស្តីអំពីឯកតំនភាព, គោលនយោបាយភូមិឃុំមានសុវត្ថិភាពជាដើម។

ជ. អប់រំ ផ្សព្វផ្សាយ អោយប្រជាជនយល់ដឹងអំពីគោលការណ៍ច្បាប់សីលធម៌ទាំងអស់ដែលជាកេរមរតនរប្បធម៌របស់ជនជាតិខ្មែរ។

៥. កត្តាមួយចំនួនសម្រាប់ជីវិត

ប្រកបដោយសុភមង្គល

៥.១. កត្តាវិភាគសម្រាប់គ្រួសារ

លក្ខខណ្ឌដើម្បីអាចរៀបការក្លាយគ្រួសារល្អមួយ វាត្រូវការយៈពេលសមស្រប។ ការជ្រើសរើសដៃគូរៀបការ ដើម្បីកសាងគ្រួសារអាស្រ័យលើជីវភាពជាក់ស្តែង ជួនកាលមានការបែងចែកឋានៈទៅតាមធនធានទ្រព្យសម្បត្តិទៀតផង។ ដោយសារជីវភាពខ្សត់ខ្សោយ យុវជនខ្លះមិនហ៊ានរៀបការ, យុវនារីខ្លះចាញ់បោកបុរសដោយសារតែផង់បំផុលសម្ភារៈនិយម។ ល។ យុវវ័យខ្មែរភាគច្រើន ចាប់ផ្តើមកំណត់ផែនការថា ទាល់តែខ្លួនគេមានមុខរបរអាចចិញ្ចឹមជីវិតបានប្រសើរ ទើបអាចរៀបការបាន។ ការរៀបការ

ជាមួយមនុស្សបំណុល គឺក្លាយមនុស្សអក្ខរកិច្ចទ្រព្យតដល់កូនចៅ។

មកដល់បច្ចុប្បន្ន ការរៀបចំកសាងគ្រួសារមួយមិនងាយស្រួលទេ។ យុវជនយុវនារីខ្មែរភាគច្រើនជាអ្នកធ្វើការជាកម្មករ ទទួលបានប្រាក់ឈ្នួលកំរិតទាបដែលពិបាកសន្សំយកទៅធ្វើដើមទុនក្នុងការវិនិយោគលើអាជីវកម្មដោយខ្លួនឯងដើម្បីឱ្យមានលំនឹងឬសេរីភាពខាងហិរញ្ញវត្ថុណាស់។ ផែនការកសាងគ្រួសារមិនសូវទទួលបានជោគជ័យតាមបំណងដូចដែលបានគិតទុកឡើយ ដោយសារ លក្ខខណ្ឌផ្សេងៗ ពិសេសវិបត្តិថវិកា។ ការគ្រប់គ្រងចាត់ចែងថវិកាក្នុងគ្រួសារជាកត្តាសំខាន់បំផុតសម្រាប់គ្រួសារ។ ជីវិតគ្រួសារជាប្តីប្រពន្ធ គួរមានសិទ្ធិស្មើគ្នា។ ការដែលសំរេចចិត្តរៀបការជាមួយមនុស្សម្នាក់ គឺជាការប្តេជ្ញាចិត្តថាព្រមរួមសុខទុក្ខជាមួយគ្នា អ្វីៗរបស់រួម ប៉ុន្តែការចាត់ចែងទុកដាក់ទ្រព្យត្រូវមានម្នាក់ក្នុងនោះជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ។ បើប្តីឬប្រពន្ធជាមនុស្សកញ្ជើញជាអ្នកកាន់កាប់លុយនោះ គ្រួសារទាំងមូលមិនអាចមានជីវភាពធូធារបានឡើយ។

តាមទម្លាប់ គ្រួសារខ្មែរភាគច្រើនក្រោយពេលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍រួច ជាធម្មតាភរិយាតែងតែគ្រប់គ្រងផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុក្នុងគ្រួសារ ពោលគឺប្រពន្ធជាអ្នកទុកដាក់ប្រាក់ចំណូលដែល

គ្រួសាររកបាន។ ដោយឡែក មានគ្រួសារខ្លះប្តីជា អ្នកគ្រប់គ្រងលុយកាក់ ពោលគឺប្តីកាន់លុយ។ ប្តី កាន់លុយ ប្រពន្ធខ្លះរងការឈឺចាប់ ពិបាកចិត្ត និងយាយមិនរួច ដែលខ្មែរតែងនិយាយថា «ទុក្ខ ស្រីប្តីកាន់លុយ»។ ទុក្ខស្រីប្តីកាន់លុយ គឺជា ទម្រង់នៃអំពើហិង្សាសេដ្ឋកិច្ចមួយសម្រាប់សង្គម ខ្មែរ។ ហេតុអ្វីបានប្តីកាន់លុយ? តើមកពីប្តី ស្រឡាញ់លុយជាងប្រពន្ធទេ? ពិតមែន មានខ្លះប្តី ស្រឡាញ់លុយជាងប្រពន្ធ ប៉ុន្តែចំពោះប្រពន្ធ កញ្ជើចុះបើអោយកាន់លុយ វាទៅជា «ទុក្ខប្តីស្រី កាន់លុយ» វិញមិនខាន។

៥.២. កត្តាមនោសញ្ចេតនា និង សុខភាពនៃ សមាជិកគ្រួសារ

អត្រាកំណើតនិងអត្រារស់រវាងបុរស និងស្ត្រីខ្មែរ មានគម្លាតគ្នាខ្លាំង។ អត្រាកំណើត និង អត្រារស់របស់បុរសខ្មែរមានតិចជាស្ត្រី។ អត្រារស់នៅបុរសទាបដោយសារ កត្តាកំណត់ ធម្មជាតិ និងសង្គមដែលធ្វើឱ្យសុខភាពចុះ ខ្សោយដោយសារគ្រឿងញៀនស្រវឹង និង អតុល្យភាពនៃរបបអាហារ ដែលមានផ្ទុកសារ ជាតិគីមីដែលមានគ្រោះថ្នាក់ ការអត់ជំងឺយ បាក់កម្លាំង និងគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗ។ ចំពោះ បុរសក្ររៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ដោយសារកត្តា ផ្សេងៗ ដូចជា ការចំណាយពេលរៀនសូត្រ

ស្វែងរកចំណេះនិងសញ្ញាបត្រខ្ពស់ដីវភាពនិង ប្រាក់ចំណូលការប្រាក់សន្សំសម្រាប់ថ្ងៃបណ្ណការ សុខភាព ពេលវេលាធ្វើការងារ, សេរីភាពក្នុង ការស្វែងរកការសប្បាយជាមួយមិត្តភក្តិ, និង ការទទួលខុសត្រូវផ្សេងៗទៀត...។ ចំពោះស្ត្រី ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក៏មានបញ្ហាស្មុគ្រ ស្មាញ់ខ្លាំងក្នុងការសម្រេចបាននូវគោលដៅ និងគោលបំណងរបស់ខ្លួនដែរ។ ការជ្រើសដៃគូ សម្រាប់ជីវិតឱ្យសមបំណងសម្រាប់ស្ត្រី គឺមាន ឱកាសតិចតួច។ ការបង្ហាញសេចក្តីស្រឡាញ់ របស់ខ្លួនចំពោះមនុស្សដែលខ្លួនចង់បានជាគូ ជីវិត មិនដូចអាចលាតត្រដាងដូចបុរសឡើយ។ ស្ត្រីគ្មានបទពិសោធន៍ក្នុងរឿងស្នេហា ពេលចង់ ចាប់ផ្តើមច្រើនតែប៉ះចំប្តីគេ ឬប៉ះចំពោះម៉ាយឬ កម្លោះខ្លះគុណភាព គ្មានកំណើតចោលម្សៀត ឬប្រុសបោកប្រាស់។ ការរៀបការក្នុងវ័យមិន សមស្របក៏នាំឱ្យបាត់បង់ឱកាសមាសសម្រាប់ មនោសញ្ចេតនាផ្អែមល្អែម និងប៉ះពាល់ដល់ សុខភាពផងដែរ។ ការរៀបការក្មេងពេកមិនសូវ មានបទពិសោធន៍ជីវិត ចិត្តគំនិតមិនទាន់នឹងនរ មិនទាន់ចេះទប់អារម្មណ៍ មិនទាន់ចេះដោះ ស្រាយរឿងតូចធំ រហូតមានទំនាស់បង្កើតជា អំពើហិង្សា, រៀបការក្មេងពេកសុខភាពអាច ទ្រុឌទ្រោម ឆាប់ទទួលនូវការឈឺចាប់ដល់ខ្លួន ដែលជាម្តាយទារក។ ផ្ទុយទៅវិញ បើរៀបការ

ក្នុងវ័យចាស់ពេក កូនកើតមកមិនសូវមានសុខ
ភាពពុំសូវរឹងមាំទាំងខាងផ្លូវកាយ ទាំងខាង
ប្រាជ្ញាស្មារតី។ ការរង់ចាំវ័យចាស់ទើបចាប់ផ្តើម
គិតគូររៀនរៀបការ ជួនកាលក៏នៅតែរកមិន
ឃើញដៃគូរល្អត្រឹមត្រូវដដែល។ តើគួរសុខចិត្ត
នៅព្រៅ គ្មានគូរហូតឬយ៉ាងណា?

៥.៣. សីលធម៌ក្នុងស្ត្រី

ការរស់នៅក្នុងគ្រួសារ ជីវិតប្តីប្រពន្ធ
ត្រូវមានភក្តីភាព(សេចក្តីស្មោះត្រង់) ចេះជួយ
ដោះស្រាយទុក្ខវេទនា គ្នាទាំងផ្លូវកាយ ផ្លូវចិត្ត
ពោលគឺត្រូវចេះយកអាសាគ្នាទៅវិញទៅមក
និងយកចិត្តទុកដាក់គោរពរាប់អានចំពោះ
ញាតិមិត្តនៃភាគីនីមួយៗ ហើយលើសពីនេះ
ទៀតមិនត្រូវប៉ះពាល់ធ្វើអោយសៅហ្មងដល់
អ្វីៗដែលដៃគូរបស់ខ្លួនស្រឡាញ់ឡើយ។
ហេតុអ្វីបានជាជីវិតប្តីប្រពន្ធ ត្រូវមានភក្តីភាព
(សេចក្តីស្មោះត្រង់)?

ក.តើមនុស្សប្រុសមានស្រីក្រៅផ្ទះជារៀង ធម្ម
តាឬយ៉ាងណា?^{២៥}

មនុស្សភាគច្រើនហាក់យល់ថា ថា
មនុស្សប្រុស សឹងទាំងអស់លួចមានស្រី ក្រៅ
អាពាហ៍ពិពាហ៍ គឺជារឿងធម្មតា។ ស្ត្រីជាប្រពន្ធ

ខ្លះ ថែមទាំងពោលពាក្យថា ក្នុងផ្ទះប្តីយើង
ក្រៅផ្ទះប្តីគេ, ខ្លះថាបើសិនត្រឹមស៊ីនិឱ្យលុយគឺ
មិនអីទេ កុំឱ្យតែព្រហ័នយកជាប្រពន្ធចុង។
បុរសខ្មែរភាគច្រើនជាអ្នករកលុយផ្គត់ផ្គង់
គ្រួសារ ពួកគេក៏មានលទ្ធភាពនឹងក៏បកេង
លុយទុកចាយនៅខាងក្រៅផ្ទះ។ មនុស្សប្រុស
មានឪកាសដើរក្រៅផ្ទះហើយ ផឹកស៊ី ស្រីស្រា
ល្បែង តាមចិត្ត។ នៅក្នុងសង្គម ស្ត្រីខ្មែរ ហាក់
មានគំនាបវប្បធម៌ក្នុងការដើរហើរ ព្រោះនៅ
មានមនុស្សភាគច្រើនគិតថា វាមិនសមទំនង
ឡើយបើសិនជាមនុស្សស្រីដើរលេងយប់ ផឹក
ស៊ីដូចបុរសៗនោះ។ តើ សីលធម៌មានស្តង់ដារ
ពីរសម្រាប់ភេទផ្ទុយគ្នាក្នុងសង្គមខ្មែរមែនឬទេ?

ប្រសិនបើ មាននិន្នាការដែលបុរសលួច
មានប្រពន្ធចុង ឬស្រីខាងក្រៅផ្ទះជារៀងធម្ម
តា នោះវាអាចជំរុញឱ្យបុរសនៅតែប្រព្រឹត្តិរឿង
នេះបន្តទៀត។ ប្រសិនបើប្រពន្ធដើមប្រចណ្ណ
និងប្តឹងប្តល់ នោះដម្លោះគ្រួសារនឹងកើតមាន
ឡើង ហើយអាចឈានដល់ការបែកបាក់។ អ្នក
ដែលរងគ្រោះជាងគេគឺភរិយា និងកូន។ កូន
ខ្លះភាពកក់ក្តៅនៅពេលដែលឪពុកម្តាយលែង
លះគ្នា។ ក្នុងករណីជាច្រើន ភរិយាមិនងាយ

^{២៥} សំណាង, កោះសន្តិភាព ថ្ងៃទី ១៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២០,
<https://kohsantepheapdaily.com.kh/article/1033739.html>

ប្តឹងប្តីឡើយ គឺច្រើនតែរកវិធីកំចាត់ស្រីរបស់ប្តី។ មានទស្សនៈមួយលើកឡើងថា កុំច្រណែនឈ្នានីស្តុក្តាអីនោះគឺស្រីប្តីយើងទេតើ។ ទស្សនៈមានការមិនពេញចិត្តខ្លាំងពីសំណាក់ចលនាស្រ្តី និងយេនឌ័រ។ ចលនានេះទាមទារនូវការគោរពសិទ្ធិសមធម៌តម្លៃស្រ្តី និងយេនឌ័រ ដោយវាយប្រហារខ្លាំងទៅលើច្បាប់ស្រីផងដែរ។ ចលនានេះ ចាត់ទុកថាបុរស ដែលមានស្រីកំណាន់ច្រើន គឺពិតជាទាមទារនូវទារុណកម្មដល់ស្រ្តី គេឱ្យស្រមៃមើលថា ប្រសិនបើជាស្រ្តីជាប្រពន្ធមានប្រុសកំណាន់ច្រើនវិញ តើអារម្មណ៍បុរសយ៉ាងម៉េចដែរ? គេបានជម្រុញស្រ្តីជាប្រពន្ធកុំឱ្យមានចិត្តទន់ជ្រាយដោយទទួលស្គាល់ការផិតក្បត់ថាជារឿងធម្មតាព្រោះគេយល់ថា ការទទួលស្គាល់បែបនេះនឹងធ្វើឱ្យបុរសកាន់តែខ្វល់ខ្វះ ហើយអ្នករងគ្រោះគឺស្រ្តីជាប្រពន្ធនិងកូន។

ខ. មតិពិភាក្សា

- ១. Sothearak Heng ៖ បើប្តីមានស្រ្តីក្រៅផ្ទះ គឺដោយសារមានបញ្ហាក្នុងគ្រួសារ។ ត្រូវសិក្សាតើបញ្ហានោះជាអ្វី?
- ២. Pongsametrey Karath ៖ បើស្រ្តីនោះជាមនុស្សស្រីល្អគ្រប់គ្រាន់ ទោះបុរសជាប្តីនោះធ្លាប់ខ្វល់ខ្វះពីមុនមកយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏

មិនហ៊ានក្បត់ចិត្តប្រពន្ធខ្លួនដែរ។ ហេតុផលវាមានច្រើនករណី មិនអាចយកមកនិយាយជាមួយបានទេ។ បើប្រពៃណីខ្មែរឲ្យស្រ្តីរកលុយដណ្តឹងបុរស ហើយពេលរៀបការរួចខាងស្រ្តីជាអ្នករកស៊ីចិញ្ចឹមបុរសទៀតនោះនៅពេលដែលមានរឿងប្តីបញ្ហាជាមួយគ្នាដែលបណ្តាលឲ្យខាងស្រ្តីមិនសប្បាយចិត្តស្រ្តីម្នាក់នោះក៏នឹងធ្វើដូចបុរសសព្វថ្ងៃដែរ ហើយបុរសក៏គ្មានសិទ្ធិច្រើនក្នុងការតវ៉ាដែរ។ តើស្រ្តីភាគច្រើនធ្លាប់គិតទេថា ទម្រាំបុរសម្នាក់រកលុយចូលស្តីដណ្តឹងអ្នកថាគេខំប្រឹងប្រែងប៉ុណ្ណា ហើយពេលរស់នៅជាមួយគ្នាបុរសភាគច្រើនគាត់ខំរកលុយមកផ្គត់ផ្គង់គ្រួសារ ដោយពេលខ្លះគាត់ខំធ្វើការផង យកលុយមួយចំនួនទៅវិនិយោគផង ប៉ុន្តែពេលការងារមិនអាចធ្វើយតបនិងតម្រូវការគ្រួសារការវិនិយោគមិនបានជោគជ័យ សួរថាតើមានស្រ្តីជាប្រពន្ធប៉ុន្មាននាក់ដែលចេះលើកទឹកចិត្តប្តី ផ្ទុយទៅវិញស្រ្តីភាគច្រើនមានតែការស្តីបន្ទោស...។ល។

៣. So Pheap ៖ តែសព្វថ្ងៃនេះ មានតិចណាស់ដែលប្តីរកលុយតែម្នាក់ឯង។ ទោះខំទាំងពីរនាក់យ៉ាងណា ក៏នៅតែឃើញនៅមានប្តីផិតក្បត់ ព្រោះសន្តានកែមិបាន (សុំទោសដែលសំដីធ្ងន់)

៤. Pongsametreay Karath ៖ So Pheap

បាទអរគុណចំពោះការឆ្លើយតប ខ្ញុំមិន
ដែលប្រកាន់ក្នុងការបញ្ចេញមតិរបស់
បុគ្គលម្នាក់ៗទេ ដូចខ្ញុំបាននិយាយហើយថា
យើងមិនអាចនិយាយជារួមបានទេ ព្រោះ
ថាមនុស្សយើងទាំងប្រុសទាំងស្រីក៏មាន
ចំណុចខុស ចំណុចត្រូវ ដូចគ្នា។ ពេលខ្លះ
ការក្បត់ផិត មិនមែនទាំងប្រុសស្រី សុទ្ធតែ
ខុសនោះទេ ហើយម្យ៉ាងទៀត ការក្បត់ផិត
មិនមែនសុទ្ធតែត្រូវនោះដែរ...(សំខាន់
បំផុតគឺការវែកញែករកខុសនិងត្រូវនេះ
ឯង)។

៥. Sothav Hor ៖ ខ្ញុំយល់ស្រប គំនិតដែល
និយាយថាមនុស្សប្រុសអាចរកស្រីក្រៅ
បាននោះគួបញ្ចប់វាទៅ។ មនុស្សស្រីក៏ជា
មនុស្សមានចិត្តមានថ្លើមដែរ។ ស្រមៃមើល
ថាបើមនុស្សស្រីទៅមានប្រុសដឹកស៊ីក្រៅ
ផ្ទះវិញតើមនុស្សប្រុសគិតយ៉ាងណាដែរ? កុំ
យកគំនិតជាក់គំនាបមកលើមនុស្សស្រី
ពេកអី, បើសង្គមអោយតម្លៃទៅលើមនុស្ស
ប្រុសក្នុងភាពផិតក្បត់ការជារឿងធម្មតា ខ្ញុំ
ដូចជាមើលមិនឃើញថាតំលៃមនុស្សប្រុស

ជាអ្វី រឺមានរឺអត់? ព្រោះថាការដើរដឹកស៊ីស្រី
ញី ក្បត់ប្រពន្ធកូនធ្វើឲ្យស្រ្តីដែលជាម្តាយ
របស់កូនខ្លួន ស្រ្តីដែលបានគ្រាបក្បាលដល់
កន្ទេលជាមួយគ្នា ត្រូវរងទឹកភ្នែកនឹងឈឺ
ចាប់ថាជារឿងធម្មតានោះ ខ្ញុំពិតជាមើល
មិនឃើញថាមនុស្សប្រុសមានន័យអី?
ហើយតម្លៃមនុស្សប្រុសនៅត្រង់ណា?

៦. Vannavy Kps ៖ តើគួរកាត់លិខ្ញុំប្តី ដែលហាម
និងនិយាយមិនស្តាប់ មែនទេ?

៧. Sela Sar ៖ គំនិតនាំឲ្យបាត់បង់តម្លៃរបស់
ស្រ្តី និងបង្ហាញពីភាពកម្សាយនៃការអប់រំ។

ចំពោះការប្រព្រឹត្តិខុសក្នុងកាម(ការមេសូ
មិច្ឆាចារា sexual misconduct) របស់បុរសកើតមាន
លុះត្រាតែប្រព្រឹត្តិអំពើអដ្ឋាចារ^{២៦} ទៅលើស្រ្តី
ដែលមានអ្នកគ្រប់គ្រង២០ជំពូក ៖ ១.មាតុរក្ខិតា
ស្រ្តីដែលមានមាតាគ្រប់គ្រងរក្សា, ២.បិតុរក្ខិតា
ស្រ្តីដែលមានបិតាគ្រប់គ្រងរក្សា ៣.មាតាបិតុរក្ខិតា
ស្រ្តីដែលមានមាតាបិតាគ្រប់គ្រងរក្សា, ៤.
ភតិនីរក្ខិតា ស្រ្តីដែលមានបងប្អូនស្រីគ្រប់គ្រង
រក្សា ៥.ភាតុរក្ខិតា ស្រ្តីដែលមានបងប្អូនប្រុស
គ្រប់គ្រងរក្សា, ៦.ញាតិរក្ខិតា ស្រ្តីដែលមានញាតិ
គ្រប់គ្រងរក្សា ៧.គោត្តរក្ខិតា ស្រ្តីដែលមានវង្ស

^{២៦} អដ្ឋាចារ អ័ច-ឈាចា បា.(ន.) ការប្រព្រឹត្តិកន្លងបញ្ញត្តិ, ការ
ប្រព្រឹត្តិខុសច្បាប់; មារយាទអាក្រក់ : មនុស្សមានអដ្ឋាចារគេ
ពិបាកស្តីថាណាស់ ។ វេវ. វិតិក្កម ឬវិតិក្រម។

ត្រកូលជាមួយគ្នាឬជាតិសាសន៍ដូចគ្នាគ្រប់គ្រង
 រក្សា ៨. ធម្មរក្ខិតា ស្ត្រីដែលមានអ្នកបដិបត្តិធម៌
 គ្រប់គ្រងរក្សា ដូចជាស្ត្រីអ្នកបួសជាបព្វជិតបួ
 បួសជាដូនជីជាដើម។ ៩. សបរិទណ្ឌា ស្ត្រីដែល
 អ្នកមានអំណាចដូចជាព្រះរាជាជាដើមដាក់រាជ្យ
 អាជ្ញា មិនឲ្យបុរសណាមួយប្រព្រឹត្តកន្លងតាម
 អំពើចិត្ត។ ១០. សារក្ខា ស្ត្រីដែលមានបុរសគូ
 ស្នេហាបានដណ្តឹងហើយ ១១. ធនក្ខិតា ស្ត្រីដែល
 គេទិញឬលួសដោយទ្រព្យទោះតិចក្តីច្រើនក្តី
 យកមកធ្វើជាភរិយា ឬដែលមាតាបិតាបងប្អូន
 យកទៅលក់ឲ្យគេ។ ១២. ធន្នវាសិនី ស្ត្រីដែលរត់
 ទៅធ្វើជាភរិយាបុរសដោយសេក្តីពេញចិត្តរបស់
 ខ្លួន ១៣. កោគវាសិនី ស្ត្រីដែលទៅធ្វើជាភរិយា
 បុរសព្រោះតែទ្រព្យសម្បត្តិ ១៤. បដវាសិនី ស្ត្រី
 ដែលនៅជាមួយបុរសព្រោះតែសំពត់ស្បែក គឺ
 ស្ត្រីដែលទាល់ក្រ លុះឲ្យសំពត់ស្បែកជាដើមទៅ
 ក៏ព្រមធ្វើជាភរិយាគេតែម្តង។ ១៥. ឱទ បត្តកិនី
 ស្ត្រីដែលគ្រាន់តែពពួកញាតិជាដើមយកដៃ
 ជ្រលក់ចុះក្នុងផ្ទៃលទឹកផ្សំផ្គុំគ្នាជាប្តីប្រពន្ធ។ ១៦.
 ឱកតចុម្ពជា ស្ត្រីដែលគេដាក់ទ្រនូលពីលើក្បាល
 គឺស្ត្រីរកអុសជាដើម ដែលមានបុរសណាមួយ
 ជួយដាក់ទ្រនូលអំពីក្បាលហើយនាំយកធ្វើជា

ភរិយា។ ១៧. ទាសីច ភរិយាចស្ត្រីដែលជាទាសី
 ផង ជាភរិយាផង គឺស្ត្រីធ្វើទាសីរបស់បុរសណា
 បុរសនោះយកមកធ្វើជាភរិយា។ ១៨. កម្មការិច
 ភរិយា ចស្ត្រីដែលជាកូនឈ្នួលគេផង ជាភរិយា
 ផង ១៩. ធជាហជា ស្ត្រីដែលពួកសេនា កងទ័ព
 បានវាយដណ្តើមយកមកអំពីចម្បាំង ហើយ
 បុរសណាមួយយកធ្វើជាភរិយារបស់គេ។ ២០. ម
 ហុត្តិកា ស្ត្រីដែលមានបុរសគប់ប្រសព្វតែមួយ
 ស្របកមួយគ្រា ឬស្ត្រីពេស្យាដែលបុរសកក់ប្រាក់
 ជាមុន។ ក្រៅពីនេះ គេមិនចាត់ទុកថាខុសក្នុងកា
 មេទេ លើកលែងតែប្រពន្ធរបស់បុរសជាប្តីហ្នឹង
 ហែងប្រចណ្ណរករឿង។ ករណីនេះ នៅប្រទេស
 កម្ពុជា មានច្បាប់ស្តីពីឯកព័ន្ធភាព សម្រាប់ដោះ
 ស្រាយបាន ពោលគឺបើប្រពន្ធពេញច្បាប់មិន
 បានប្តឹងផ្តល់ទេ នោះប្តីមិនត្រូវមានទោសទណ្ឌឬ
 ពិន័យអ្វីឡើយ។

ចំណែកការប្រព្រឹត្តិខុសក្នុងកាម (ការមេ
 សុមិច្ឆា ចារា sexual misconduct) របស់ស្ត្រីកើត
 មានលុះត្រាតែប្រព្រឹត្តិអំពើអដ្ឋាចារ^{២៧} ដោយ
 ក្បត់ស្វាមី ពោលគឺបាត់កក្តិភាព។ ក្រៅពីនេះ គេ
 មិនចាត់ទុកថាខុសក្នុងកាមេទេ ព្រោះមិនដែល

^{២៧} អដ្ឋាចារ អ័ច-ណាចា បា.(ន.) ការប្រព្រឹត្តិកន្លងបញ្ញត្តិការ
 ប្រព្រឹត្តិខុសច្បាប់; មារយាទអាក្រក់ : មនុស្សមានអដ្ឋាចារគេ
 ពិបាកស្តីថាណាស់ ។ វេវ. វិតិក្កម ឬវិតិក្រម។

មានស្រ្តីណាទៅយកប្តីគេទេ គឺមានតែបុរសទេ
ដែលទៅផិតក្បត់ ឬយកប្រពន្ធកេ។

ក្នុងដំណើរកសាងជីវិតគ្រួសារមួយឱ្យ
ប្រកបដោយសុភមង្គល មិនមែនជាការងាយស្រួល
ពេកទេ។ ការខ្វះខាតកត្តា ឬលក្ខខណ្ឌណាមួយ
នោះ សុភមង្គលវាបាត់ទៅតាមនោះដែរ។ ក្រៅពី
កត្តា មនោសញ្ចេតនា, សុខភាព ហិរញ្ញវត្ថុ នៅ
មានកត្តាដទៃទៀតដែលជួយជីវិតគ្រួសារ ឱ្យចាក
ផុតពីវិបត្តិនានា កត្តាពិសេសនោះគឺ សីល
លក្ខខណ្ឌ។ តាមពិតជម្លោះក្នុងគ្រួសារទាំងអស់
វាគ្រាន់តែជាលទ្ធផលនៃហេតុដែលកើតចេញ
មកពីការខ្វះសីលលក្ខខណ្ឌនោះឯង។ ជារឿយៗ
យើងឃើញមានជម្លោះក្នុងគ្រួសារលេចចេញ
មក ធ្វើឱ្យដឹងឮជាសាធារណៈ ហើយដំណឹង
អកុសលទាំងនេះត្រូវបានផ្សាយ និងចែកផ្សាយ
បន្តតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលជាការបូកបន្ថែម
ការឈឺចាប់លើការឈឺចាប់នាំឱ្យកាន់តែឈឺចា
ប់។ ការកសាងគ្រួសារមួយដែលមាន សេរីភាពឬ
លំនឹងហិរញ្ញវត្ថុ, មានសុខភាពល្អ រកបាន គូ
ដែលខ្លួនស្រឡាញ់ទុកចិត្ត និងប្រកបដោយ
សីលលក្ខខណ្ឌ នោះជាកត្តាសំណាងខ្ពស់បំផុត
របស់មនុស្ស។ កត្តាទាំងនេះ វាមិនងាយបានមក
ដោយឯកឯងទេ គឺវាតម្រូវឱ្យមានការប្រឹងប្រែង
ខ្លាំងស្របនឹងឱកាសអំណោយផង។

៦. គ្រួសារខ្មែរ និង ករណីយកិច្ច

គ្រួសារជាអ្នកជ្រើសរើសសមាជិកនៃ
សង្គម ហើយទទួលរ៉ាប់រងចិត្តិម ការពារ និង
អប់រំសមាជិកថ្មីៗរហូតដល់គេអាយុពេញវ័យ។
គ្រួសារជាមជ្ឈ មណ្ឌលនៃ សកម្មភាពខាង
ឧស្សាហកម្ម ខាងពាណិជ្ជកម្ម ខាងសេរីភាព
ហើយការរបស់គ្រួសារមិនមែននៅត្រឹមតែត្រង់
បង្កើនសកម្មភាពទាំងឡាយនោះទេ គឺសំខាន់
នៅត្រង់ការទ្រទ្រង់ជីវិតសម្ព័ន្ធ។ គ្រួសារនេះ
ហើយដែលជាអ្នកបន្តបុព្វនូវប្រពៃណីខាង
សាសនា ខាងនយោបាយ និងជាអ្នកធានាភាព
គ្រប់គ្រាន់នៃទម្លាប់ផ្សេងៗ។ គ្រួសារខ្មែរបំពេញ
បាននូវមុខងារយ៉ាងសំខាន់ ខាងផ្លូវសង្គមនិង
ខាងផ្លូវសីលវិជ្ជា។

៦.១. ការមានកូន

គោលបំណងធំបំផុត នៃធម្មជាតិគ្រួសារ
គឺការមានកូន។ គ្រួសារដែលគ្មានកូន គឺពិតជាពុំ
បានបំពេញករណីកិច្ចរបស់ខ្លួនចំពោះ មនុស្ស
ជាតិឡើយ។ ក្នុងស្ថានភាពជីវភាពសង្គមបច្ចុប្បន្ន
មានគ្រួសារខ្មែរខ្លះបានប្រើមធ្យោបាយពន្យារ
កំណើត ឬរំលូតកូន។ គ្រួសារខ្មែរភាគច្រើនមាន
កូនជាមធ្យម ត្រឹមតែពីរនាក់ប៉ុណ្ណោះ គេមិន
ហ៊ានមានកូនច្រើនឡើយ ពីព្រោះខ្វះលទ្ធភាព
ចិញ្ចឹមនិងអប់រំកូនឱ្យមានគុណភាពល្អ។ ការ

ពន្យារកំណើត និងការរំលូតកូន គឺជាអំពើបាប ដែលខុសឆ្គងចំពោះសាសនាផង។ ជាទូទៅអ្នក ទើបនឹងរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ហើយថ្មីៗ ពួកគេ នឹងមានកូនយ៉ាងឆាប់រហ័សបន្ទាប់ពីរៀបការរួច នោះវាគឺជាការបាត់បង់ឱកាសរកចំណូល សម្រាប់គូស្រករដែលមានកូនទាំងក្មេងខ្ចីនោះ ហើយពួកគេត្រូវទទួលបន្ទុកច្រើនជាងពួកគូ ស្រករដែលពុំទាន់មានកូន ឬក៏អ្នកនៅលីវផង ដែរ។^{២៨}

បច្ចុប្បន្ន ប្រជាជនខ្មែរមានដង់ស៊ីតេទាប និងមានចំនួនតិចបើប្រៀបនឹងប្រទេសជិតខាង។ មនុស្សត្រូវការបន្តពូជពង្សវង្សត្រកូល ហើយ សង្គមត្រូវការបង្កើតសមាជិកថ្មីរបស់ខ្លួន មក ជំនួសសមាជិកដែលទទួលមរណភាពទៅ។ បើ មានមនុស្សស្លាប់ហើយមនុស្សកើតថ្មីមានចំនួន តិចឬគ្មានមនុស្សបន្តវេនទេនោះ សង្គមនឹងត្រូវ រលាយ ហើយជាតិក៏នឹងត្រូវរលុបរលត់ ឬក៏នាំ មននូវសេចក្តីវិនាសទៅវិញដែរ។ បើគ្រួសារទាំង អស់ឈប់ឱ្យមានកូនឬកូនតិច នោះសង្គមខ្មែរ អាចធ្វើដំណើរទៅរកភាពវិនាសសាបសូន្យ។

គ្រួសារឥតកូន ជាគ្រួសារខ្វះលក្ខណៈ សម្បត្តិខាងសម្ភារៈ និងខាងសីលវិជ្ជា។ ធម្មតា កាលណាមានកូន ថ្មីប្រពន្ធទាំងពីរនាក់ តែងតែ

ប្រែប្រួល ជាពិសេសខាងផ្លូវចិត្តគំនិត គឺអ្នកទាំង ពីរចាប់មានសញ្ជាតនាជាថ្មីទៀត ដូចជាសេចក្តី ស្រឡាញ់របស់ឪពុកចំពោះខ្លួន សេចក្តីស្រឡាញ់ របស់ម្តាយចំពោះកូន គឺជាសញ្ជាតនាមួយ ដែល រួមវិភាគទានជួយរឹតចំណងឲ្យជាប់ខ្លាំងក្នុងគ្រួសារ។ ការមានកូន បុរសចាប់ឃើញច្បាស់ថា ស្ត្រីជា ប្រពន្ធខ្លួនផង ជាម្តាយរបស់កូនគេម្នាក់ផង។ ឯ ស្ត្រីវិញក៏ចាប់ឃើញថាបុរសជាថ្មីខ្លួនផងជឿពុក នៃកូនខ្លួនផង។ ដូច្នេះកូនជាចំណងប្រសើរបំផុត ចំពោះថ្មីប្រពន្ធ។ កាលណាមានកូន ថ្មីប្រពន្ធ កាន់តែស្គាល់ពីជីវិតខ្លួនឯងនិងកាតព្វកិច្ចក្នុង ការចិញ្ចឹមកូន ព្រមទាំងយល់ពីតម្លៃមនោស ញ្ជាតនា និងឧបការគុណឪពុកម្តាយ ដែលធ្លាប់ ធ្វើមកលើខ្លួន។ ពេលនេះ ការបំពេញ ករណីយកិច្ចរបស់កូនចំពោះឪពុក ម្តាយ គឺជា អំពើចាំបាច់បំផុត សម្រាប់កូនដែលមានកតញ្ញ កតវេទនាធម៌។

៦.២. ការចិញ្ចឹម និង ការអប់រំកូន

តាមធម្មជាតិ និងវប្បធម៌ តម្រូវឱ្យឪពុក ម្តាយខ្មែរ ទទួលខុសត្រូវក្នុងការចិញ្ចឹមថែរក្សា និងអប់រំកូនកុំឱ្យខូចឈ្មោះពូជពង្សវង្សត្រកូល ធ្វើយ៉ាងណាឱ្យកូនបានខ្ពស់មុខមាត់ មាន ញាតិមិត្តរាប់អាន ហើយរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះ

^{២៨} ក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវប្រចាំក្រុមហ៊ុនSTNS, របាយការណ៍ ខែ តុលា ឆ្នាំ២០១២, <https://www.postkhmer.com/post-plus/>

រាជាណាចក្រកម្ពុជា មាត្រា៤៧ ក៏បានចែងថា មាតាបិតា មានកាតព្វកិច្ចចិញ្ចឹមថែរក្សា និង អប់រំកូនឱ្យទៅជាពលរដ្ឋល្អ។ កូនមាន ករណីយកិច្ចចិញ្ចឹម និងបីបាច់ថែរក្សាមាតា បិតា ដែលចាស់ជរាតាមទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ។ ហេតុនេះហើយ ទើបយើងសង្កេតឃើញថា ម្តាយឪពុកខ្មែរភាគច្រើនខិតខំពុះពារមិនខ្លាច នឿយហត់ ទ្រាំទ្រការងារគ្រប់បែបយ៉ាងដើម្បី ចិញ្ចឹមកូន ពេលខ្លះប្រព្រឹត្តិអំពើអសីលធម៌ ក៏មាន។

ការងារកសិកម្ម ការជំនួញជួញដូរ ទាក់ទងនឹងជីវិតសត្វ គែបន្ទំភ្នែកជញ្ជីងជាដើម តែងតែកើតមាននៅគ្រប់តំបន់។ កុំទុកចិត្តមេម កុំទុកចិត្តផ្កាយ កុំទុកចិត្ត កុំទុកប្រពន្ធឬប្តីជាអត់ សាហាយ កុំទុកឪពុកម្តាយថាអត់បំណុល។ នៅក្នុងបទស្នូត" ទំនួញប្រេត" និងន្ទដោយ លោក ពេជ្រ សុខា បានរៀបរាប់អំពីការប្រព្រឹត្តិ អំពើអសីលធម៌ បាប របស់ឪពុកម្តាយ ក្នុងការខំ ចិញ្ចឹមកូន ហើយបានកើតទៅជាប្រេតក្រោយ ពេលស្លាប់។ ប្រជាជនខ្មែរទទួលស្គាល់នូវតថភាព នេះ ហើយតែងស្តាប់ស្នូតនេះនេះនៅ រដូវ បុណ្យកាន់បិណ្ឌ ។

ដោយសារកាលៈទេសៈ ភាពអវិជ្ជា ខ្លះ ការអប់រំ និងកត្តាផ្សេងទៀត គឺជាហេតុផលម្តេច ឱ្យឪពុកម្តាយប្រព្រឹត្តិខុសសីលធម៌ ដើម្បីកូន។ ប៉ុន្តែមានករណីមួយចំនួនដែលឪពុកម្តាយលក់ កូនដើម្បីលុយសម្រាប់ប្រយោជន៍ខ្លួនដែរ។ ហេតុនេះហើយទើបមានអន្តរាគមន៍ពីស្ថាប័ន

មានសមត្ថកិច្ចដើម្បីទប់ស្កាត់បញ្ហាទាំងនេះ។ រដ្ឋបានធានារក្សាការពារសិទ្ធិរបស់កុមារ ដូចដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីកុមារ ជា ពិសេសសិទ្ធិមានជីវិតរស់នៅ សិទ្ធិទទួលការ អប់រំរៀនសូត្រ សិទ្ធិត្រូវបានទទួលការគាំពារ ក្នុងស្ថានការណ៍មានសង្គ្រាម និង ការការពារ ប្រឆាំងនឹងអាជីវកម្ម សេដ្ឋកិច្ច ឬកាមគុណលើ កុមារ និងគាំពារប្រឆាំងនឹងការងារទាំងឡាយ ដែលអាចធ្វើឱ្យខូចដល់ការអប់រំ និងការរៀន សូត្ររបស់កុមារ ឬដែលនាំឱ្យអន្តរាយដល់សុខ ភាព ឬសុខុមាលភាពរបស់ កុមារ។

គ្រួសារជាអ្នកផ្តល់នូវការអប់រំដំបូង ដែលចាត់ទុកជាអាទិភាព ព្រោះការអប់រំដំបូង អាចជាទម្លាប់ល្អអាក្រក់ប្រសិនបើជាល្អ នោះ ការអប់រំនឹងទៅជាងាយស្រួល តែបើអាក្រក់ វិញ ការអប់រំបន្តទៅមុខ វាពិបាកខ្លាំងណាស់ ព្រោះត្រូវចំណាយពេលដើម្បីកំចាត់ទម្លាប់ ចាស់ ដែលជាទម្លាប់អាក្រក់នោះចោលចេញ សិន។ គ្រួសារជាទីកន្លែងល្អបំផុតដើម្បីបណ្តុះ ការអប់រំដើម្បីបណ្តុះសីលធម៌ គឺហេតុដូច្នោះ ហើយបានជាសង្គមត្រូវចាត់ការសព្វយ៉ាង ដើម្បីការពារគ្រប់គ្រួសារ ដើម្បីសម្រួលការរស់ នៅដើម្បីធានារ៉ាប់រងដល់ការលូតលាស់ និង សន្តិសុខនៃគ្រួសារ។ យល់បែបនេះហើយបាន ជាជូនតាខ្មែរផ្តល់ជាពាក្យស្លោកថាដំដែកទាន់ នៅក្តៅ ប្រដៅមនុស្សទាន់នៅក្មេង។

៦.៣. ការទុកដាក់កូនចៅឱ្យមានគូ

ការទុកដាក់កូនចៅឱ្យមានគូ(ប្តីប្រពន្ធ) គឺជាករណីយកិច្ចរបស់ឪពុកម្តាយចំពោះកូន។ ជាទូទៅឪពុកម្តាយខ្មែរ តែងតែខ្វល់ខ្វាយខ្លាំងខ្លាចកូនមិនមានអនាគតល្អ។ ជូនកាល ឪពុកម្តាយប្រើអំណាចរបស់ខ្លួនច្រើនក្នុងការជ្រើសរើស ប្តីប្រពន្ធ ជំនួសកូននិងរ៉ាប់រងលើ ការចំណាយលើពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ឱ្យកូនថែមទៀត។ ក្នុងករណីស្របគំនិតគ្នាដោយមិនមានការជំទាស់ពីកូននោះភាពរីករាយតែងកើតមានឡើង ប៉ុន្តែប្រសិនបើកូនមិនយល់ព្រមទារុណកម្មផ្លូវចិត្តផ្លូវកាយតែងកើតមានឡើង។ មានឪពុកម្តាយភាគច្រើន មិនពេញចិត្តនិងជំទាស់នឹងការស្រឡាញ់គ្នាល្អចលាក់ឬ បើកចំហរបស់កូនពួកគាត់នៅមានអារម្មណ៍អាម៉ាសនៅពេលកូនលួចមានសង្សារ^{២៩}។ គេគិតថា មុននឹងដេកនៅ

ជាមួយគ្នា ត្រូវតែសំពះរាប់ក្បាលដល់កន្ទេល គឺត្រូវរៀបការជាមុនសិន។ ការរៀបការឬពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរបច្ចុប្បន្ន ភាគច្រើនប្រព្រឹត្តិឡើង យ៉ាងឧទ្ធារិក^{៣០} អធិកអធម^{៣១} និងអធិកអធម្ម^{៣២} នៅផ្ទះខាងស្រីឬនៅតាមទីស្ថាននានា គឺគេមិនសូវឃើញមាន ពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ រៀបចំឡើងនៅផ្ទះខាងប្រុសឡើយ។ ការចំណាយលើថ្ងៃរៀបចំពិធីមានអត្រាខ្ពស់ បើប្រៀបធៀបនឹងប្រាក់ចំណូលរបស់សមីខ្លួន។ ភាគីខាងប្រុស ត្រូវមានលុយសម្រាប់ចូលស្តីដណ្តឹងភាគីខាងស្រីដើម្បីទុកចាត់ចែងរៀបពិធីមង្គលការ ដែលគេហៅថា ប្រាក់បណ្តាការ ហើយខ្លះហៅថាលុយថ្ងៃទឹកដោះ។ ខាងស្រីស្នើសុំប្រាក់ បណ្តាការច្រើនឬតិចទៅតាមធនធាន ឋានៈជីវភាព និងស្ថានភាពជាក់ស្តែងរបស់របស់ភាគីរៀងខ្លួន។ គ្រួសារខាងស្រីមួយចំនួនអាចទាមទារហួស

^{២៩} ការមានសង្សារ គឺជាការស្រឡាញ់គ្នារវាងបុរសនិងស្ត្រីមុនរៀបការ។ ការមានសង្សារ ជាអំពើខុសនឹងប្រពៃណី វប្បធម៌ខ្មែរ ដែលគេចាត់ទុកថាជាអំពើអសីលធម៌មួយ ព្រោះបានល្មើសអ្វីដែលគោលការណ៍ដែលសង្គមបានហាមប្រាម ប៉ុន្តែច្បាប់រដ្ឋក្នុងសង្គមខ្មែរ នាបច្ចុប្បន្នមិនបានបញ្ញត្តិហាមឃាត់ទេ ដោយចាត់ទុកថាជាផ្នែកមួយនៃសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ពលរដ្ឋ យោងតាមគោលការណ៍លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ហើយឪពុកម្តាយក៏មិនសូវតឹងតែងខ្លាំងចំពោះការមានសង្សារដូចពីអតីតកាលដែរ។

^{៣០} ឧទ្ធារិក (គុ.) ខ្ពង់ខ្ពស់; មានតម្លៃ; ថ្លៃថ្លា; ថ្លើងថ្កាន, ថ្លើង, រុងរឿង; ឧត្តម, ប្រសើរ; លើសលន់; ច្រើន, បរិបូណ៌

^{៣១} អធិកអធម (អ: ធិក-អ: ធំ) (គុ.) ទាំងអធិកផងទាំងអធមផង គឺទាំងរុងរឿងផង ទាំងរុបរុបរម៉េះរម៉ោះខ្លះផង។ អធិក(= ក្រែលែង, លើសលន់; ពន់ប្រមាណ; ក្រែពេក; រុងរឿង) និង អធម(= ថយថោក, ថោកទាប; មិនរុងរឿង; រម៉េះរម៉ោះ)

^{៣២} អធិកអធម្ម អ: ធិក-អ: ធំម (គុ.) ដែលខុសធម៌យ៉ាងក្រៃលែង ក្រៅគន្លងធម៌យ៉ាងក្រៃលែង ខុសច្បាប់យ៉ាងក្រៃលែង អាក្រក់យ៉ាងក្រៃលែង។ ប្រើជាអធិកអធម៌ ក៏បាន។

ហេតុ រហូតមានឈ្មោះថាជាអ្នកលក់កូនស៊ី។ ពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរបច្ចុប្បន្ន ភាគច្រើនបាន សង្ខេបមករយៈពេលត្រឹមមួយថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ។ កម្មវិធីជាប្រពៃណីមួយចំនួនត្រូវបានកាត់ចោល យោងតាមកាលៈទេសៈ និងទស្សនៈយល់ឃើ ញ។ ពិធីកូនក្រមុំលាងជើងឱ្យកូនកំឡោះត្រូវ លុបចោល ដោយសារចលនាទស្សនៈយេនឌ័រ។ ភ្ញៀវដែលត្រូវអញ្ជើញ ចូលរួម មិនសូវបានចូល រួមក្នុងពិធីជាប្រពៃណីទេ ភ្ញៀវភាគច្រើនបំផុត គ្រាន់តែទៅស៊ីការ(ចូលរួមក្នុងពិធីដប់លៀង ទទួលអាហារ)តែប៉ុណ្ណោះ។ ពិធីដប់លៀងការ ដែលពេញនិយម គឺត្រូវត្រៀមស្រវឹងនិងប្រភេទ អាហារថ្ងៃៗ។ ពិធីមង្គលការនីមួយៗមានការ ចំណាយខ្ពស់។ ភ្ញៀវទាំងឡាយចាំបាច់ត្រូវភ្ជាប់ ជាមួយចំណង់ដៃ ដើម្បីជួយទប់ទល់នឹងការ ចំណាយរបស់ម្ចាស់កម្មវិធី។

ជាទូទៅនៅក្នុងសង្គមកម្ពុជា គឺក្នុង ចំណោម ១ភាគ៣នៃប្រជាជនទាំងអស់ គឺជា មនុស្សពេញវ័យដែលមានអាយុលើសពី ១៨+ ឡើងទៅ។ ស្ទើរតែ៣ភាគ៤ (ប្រហែល ៧១ភាគ រយ) នៃប្រជាជនកម្ពុជាដែលមានអាយុចាប់ពី ១៨ដល់ ២៥ឆ្នាំ ជាមនុស្សនៅលីវ។ ដោយឡែក ក្រុមមនុស្សដែលមានវ័យចន្លោះពី ២៦ដល់៣៥

ឆ្នាំ គឺមានចំនួនត្រឹមតែ ១ភាគ ៥ តែប៉ុណ្ណោះ។ តួ លេខភាគរយខ្ពស់បំផុតនៃប្រជាជនពេញវ័យ រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ បានឆ្លុះបញ្ចាំងតាមរយៈវិធី ពីរគឺលំនាំប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់នៃការរៀបចំ របស់អាណាព្យាបាលឬក៏ការសម្រេចចិត្តរបស់ យុវវ័យទៅតាមការវិវត្តិរបស់សង្គម។ តួលេខនៃ អ្នករៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ហើយមានកូន គឺមាន ចំនួន៥៥ភាគរយជាប្រការគួរកត់សម្គាល់វាគឺ អាស្រ័យទៅលើធនធានដែលពួកគេមានលទ្ធ ភាពអាចចំណាយបាន។^{៣៣}

ក្នុងកាលៈទេសៈដែលកំរិតជីវភាព គ្រួសារខ្មែរនៅមានកំរិតទាប ការចំណាយលើ អាពាហ៍ពិពាហ៍ បានក្លាយជាវិបត្តិសង្គមមួយដ៏ រ៉ាំរ៉ៃ សម្រាប់សម្តីដើមកម្មវិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍និង ភ្ញៀវចូលរួម ប៉ុន្តែសម្រាប់អ្នកមានចំណូលខ្ពស់ ឬអ្នកមានលទ្ធភាព ពិធីនេះគឺជាឱកាសមាស សម្រាប់សម្តែងមនោសញ្ចេតនាវិភាយសប្បាយ ក្នុងការបង្កើនចំណងមិត្តភាព និងកិត្យានុភាព ផងដែរ។ ចំពោះអ្នកក្រ អ្នកមធ្យម បើគេអត់ អញ្ជើញស៊ីការមានការអន់ចិត្ត ប៉ុន្តែបើគេហៅស៊ី ការញយៗ រមែងលួចត្អូញច្រូមអំពីវិបត្តិថវិកា គ្រួសារ ជួនកាលសុខចិត្តឱ្យកូនប្រពន្ធឬប្តី នៅ ផ្ទះស៊ីសៀង ដើម្បីបានលុយទៅ ចង់ដៃស៊ីការ

^{៣៣} ក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវក្រុមហ៊ុនSTNS, របាយការណ៍ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤, <https://www.postkhmer.com/post-plus/>

គេ។ ហើយពេលខ្លះសុខចិត្តខ្ចីលុយគេយកទៅ
ចង់ដៃការ ជាពិសេសនៅពេលជំពាក់ចំណង់ដៃ
គេ នោះមិនអាចគេចវេះបានដោយគ្មានបញ្ហា
ឡើយ។

៧. ការវិនិយោគលើការប្រតិបត្តិសីលធម៌

ក្នុងគ្រួសារ

ខាងក្រោមនេះគឺជា ភាពខ្លាំង ឱកាស
ភាពខ្សោយ ការប្រឈម សម្រាប់ដោះស្រាយ
ទំនាស់វិបត្តិដែលកើតមានឡើងក្នុងគ្រួសារខ្មែរ
បច្ចុប្បន្ន។

៧.១. ភាពខ្លាំង និង ឱកាស

ទស្សនៈមាតាធិបតេយ្យ ដែលគោរព
លើកតម្កើងស្ត្រីជាចម្បង នៅតែរស់រវើកក្នុង
សង្គមវប្បធម៌ខ្មែរ ទោះបីកំពុងប្រឈមនឹងទ
ស្សនៈបិតាធិបតេយ្យ និងទស្សនៈយេនឌ័រ ក៏
ដោយ។ ទស្សនៈបិតាធិបតេយ្យ និងទស្សនៈ
យេនឌ័រគ្រាន់តែបាននិងកំពុងដណ្តើមតួនាទី
របស់ខ្លួនក្នុងសង្គមធម៌ខ្មែរ ដោយសារតែ ឥទ្ធិ
ពលសេដ្ឋកិច្ច និងនយោបាយមួយខណៈៗ
ប៉ុណ្ណោះ។ ក្នុងជម្រកនៃដួងចិត្តមនុស្សខ្មែរគឺ
នៅតែគោរពរបបមេជាធំជានិច្ច។ ម្តាយនិងផ្ទះ
ដើរតួសំខាន់សម្រាប់គ្រួសារ ដោយលើកជា
សុភាសិតថា សូរស្លាប់បា កុំអោយស្លាប់មេ សូរ
លិចទុកកណ្តាលទន្លេកុំឱ្យតែភ្លើងឆេះផ្ទះ។ ជន

ជាតិខ្មែរនៅតែមានឆន្ទៈរក្សាព្រលឹងមរតក
វប្បធម៌ដែលជាអត្តសញ្ញាណជាតិឱ្យនៅ
គង់វង្សជានិច្ច។ នៅពេលអំពើព្រៃអវិជ្ជាត្រូវ
បណ្តេញអោយចាកចេញពីខ្លួនតាមរយៈការ
អប់រំ នោះខ្មែរប្រុសស្រីនឹងកាន់តែយល់ឃើញ
ច្បាស់នូវតម្លៃមរតកវប្បធម៌របស់ខ្លួនជាក់មិន
ខាន។ ការយល់ដឹងពីតម្លៃមរតកវប្បធម៌របស់
ខ្លួនគឺជាមធ្យោបាយសំខាន់មួយជួយឱ្យមនុស្ស
ខ្មែរកាន់តែច្រើនឡើងប្រកាន់ សុចរិតធម៌
អហិង្សាធម៌ គុណធម៌ និងបំពេញករណីកិច្ច
តាមតួនាទីរបស់ខ្លួនបានត្រឹមត្រូវកាន់តែប្រសើរ
ឡើងដែរ។

៧.២. ភាពខ្សោយ និង បញ្ហាប្រឈម

សង្គមធម៌បច្ចុប្បន្ន បានប្រើប្រាស់កម្មវិធី
ជាប្រពៃណីប្រចាំរដូវ ពិធីបុណ្យទាននានា ពិធី
អាពាហ៍ពិពាហ៍ និងជួបជុំដប់លៀងផ្សេងៗ
ដើម្បីសេពគ្រឿងស្រវឹង(ទឹកប្តូរនិស្ស័យ)ថាជា
អំពើកិត្តិយស។ ទឹកប្តូរនិស្ស័យទាំងនោះ បាន
បំផ្លាញគ្រួសារខ្មែរអស់ជាច្រើន។ បុប្ផនទូទៅ
យល់ថា អំពើហិង្សា គឺជាអំពើអសីធម៌មួយដែល
តែងកើតមានឡើងជារៀងៗជាធម្មតាក្នុងសង្គម
គ្រួសារ ព្រោះថាបានក្នុងរវតែងមានរណ្តា
អណ្តាតនៅជាមួយធ្មេញលែងអីប៉ះទង្គិចគ្នា។
ភាពអាត្មានិយម ការខ្វះទំនួលខុសត្រូវ ការមិន

ស្មោះត្រង់ ការមិនទុកចិត្តគ្នា ការរស់នៅមិនចុះ
 សម្រុងគ្នា ដែលឈានទៅដល់ទំនាស់ ជម្លោះ
 បង្កអំពើហិង្សា បណ្តាលអោយមានរបួសស្នាម
 គ្រាំគ្រាវរំវៃ ពិការភាព ស្លាប់ និងរហូតដល់ការ
 លែងលះ ហាក់នៅតែបន្តកើតមានក្នុងសង្គម
 កម្ពុជាឥតឈប់ឈរ ដែលបន្សល់នូវកុមារអនាថា
 ជនចាស់ជរាគ្មានទីពឹងដែលជាបន្ទុកដ៏ធំរបស់
 រដ្ឋ។ ការខ្វះស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវលើ កុមារខ្វះទី
 ពឹង ជនចាស់ជរា ជាបញ្ហាប្រឈមដែលត្រូវមាន
 ដំណោះស្រាយសមស្របតាមសភាពការណ៍
 ជាក់ស្តែង។ ច្បាប់ស្រីដែលមានខ្លឹមសារអប់រំស្ត្រី
 អោយមានភាពទន់ភ្លន់តាមគន្លងសីលធម៌ខ្មែរ
 បែរជាត្រូវទទួលរងការរិះគន់ ពីចលនាស្ត្រីដែល
 មានទំនោរទៅរកយេនឌ័រ ថាច្បាប់នេះតែង
 ដោយមនុស្សប្រុស មិនអោយតម្លៃស្ត្រី និង នាំ
 អោយស្ត្រីទន់ជ្រាយទៅវិញ។

៨.៣.ដំណោះស្រាយ

ក.ស្ថាប័នរដ្ឋ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលវិស័យ
 ឯកជន និងពលរដ្ឋខ្មែរទាំងអស់ គួរតែបង្កើន
 ការឈ្នួងយល់ដឹងលើ ទស្សនៈមាតាធិបតេយ្យ
 របស់ខ្មែរ, ទស្សនៈបិតាធិបតេយ្យ និង ទស្សនៈ
 យេនឌ័រ ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។

ខ.បង្កើនការអប់រំនិងផ្សព្វផ្សាយ ច្បាប់
 គតិយុត្តិ និងច្បាប់ក្រមដែលជាគោលការណ៍
 សីលធម៌ខ្មែរឱ្យបានទូលំទូលាយ។

គ.ជំរុញស្ថាប័នសាសនាទាំងអស់ ដែល
 មានវត្តមានលើទឹកដីខ្មែរ ពង្រឹងការប្រតិបត្តិតាម
 គោលការណ៍សីលធម៌របស់ខ្លួនឱ្យត្រឹមត្រូវ ជា
 ពិសេសការប្រើប្រាស់ គ្រឿងញៀនស្រវឹងនិង
 គ្រឿងប្តូរនិស្ស័យទាំងឡាយ។

ឃ.ពង្រឹងនិងពង្រីកស្ថាប័ននានាដែល
 អាចជួយ កុមារកំព្រា ជនចាស់ជរាគ្មានទីពឹងឱ្យ
 បានរៀនសូត្រ និងរស់នៅសមរម្យ។

ង.ដាក់បញ្ចូលចូលច្បាប់ស្រី និងច្បាប់
 ប្រុសក្នុងកម្មវិធីសិក្សា ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

គ្រួសារជាមូលដ្ឋាននៃសង្គមមានសារៈសំខាន់សម្រាប់មនុស្សជាតិ។ បច្ចុប្បន្នស្ថានភាពសង្គមកម្ពុជាពោរពេញដោយសន្តិសុខទូទាំងប្រទេស ដែលជាឱកាសល្អសម្រាប់គ្រួសាររស់នៅដោយសុខស្រួលបាន។ ប៉ុន្តែ គ្រួសារមួយចំនួនបែរជាជួបទំនាស់វិបត្តិស្មុគស្មាញ ហើយបានបន្ទុកទុកនូវបញ្ហាជាច្រើនដល់សង្គមជាតិ។

ទំនាស់វិបត្តិគ្រួសារភាគច្រើនបណ្តាលមកពីការមិនយល់ដឹងសីលវិជ្ជា (ទស្សនវិជ្ជាសីលធម៌) ច្រើនជាងបញ្ហាហិរញ្ញវត្ថុ។ មធ្យោបាយដើម្បីកសាងរៀបចំគ្រួសារខ្មែរឱ្យបានត្រឹមត្រូវប្រកបដោយសុភមង្គល ចៀសផុតពីទំនាស់វិបត្តិនានា គឺត្រូវបង្កើនការអប់រំបណ្តុះបណ្តាលដល់ពលរដ្ឋអោយយល់ដឹងអំពីសីលវិជ្ជា វិធីថែរក្សាសុខភាព និងជំនាញឯកទេសសម្រាប់សម្ភារាជីវា ព្រមទាំងរៀបចំការពារសន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់ យុត្តិធម៌ សមធម៌ ក្នុងសង្គមជាតិអោយបានល្អត្រឹមត្រូវ។

ការងារសម្រាប់នាំទៅរកដំណោះស្រាយវិបត្តិខាងលើ គឺជា កាតព្វកិច្ចរបស់សមាជិកទាំងអស់ ក្នុងសង្គម ទាំងអ្នកនយោបាយ អ្នកសាសនា បញ្ញវន្តនិងប្រជាជនគ្រប់ស្រទាប់ ព្រោះប្រសិនបើស្ថានភាពសង្គម

ត្រឹមត្រូវល្អ គ្រួសារមានសុភមង្គល និងផ្ទុយមកវិញ បើស្ថានភាពសង្គមអាចអូរពោរពេញដោយអំពើបាបមុខគ្រប់ប្រភេទ ហើយប្រជាជនមិនគោរពករណីកិច្ចជាពលរដ្ឋ ខ្វះភាពស្មោះត្រង់មិនទុកចិត្តគ្នានោះ ការប្រតិបត្តិសីលធម៌ក្នុង គ្រួសារក៏មានទំនោរទៅរកធ្លាក់ចុះជាលំដាប់ ដែរ។ ករណីនេះ ប្រព័ន្ធសិក្សាអប់រំគឺជាគន្លឹះសំខាន់មួយដែលជួយមនុស្សឲ្យស្គាល់ពីតម្លៃរបស់ខ្លួន និងក្លាយជាពលរដ្ឋពេញលេញ។ ទោះបីគេខំចំណាយលុយដើម្បីរៀបចំធ្វើពិធីអាពាហ៍ ពិពាហ៍អីកធីកយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏សុភមង្គលមិនអាចស្ថិតស្ថេរដែរ ប្រសិនបើសមាជិកគ្រួសារខ្វះការយល់ដឹងនិងខ្វះការប្រតិបត្តិសីលធម៌។ ហេតុនេះ ការអប់រំសីលវិជ្ជាដល់សមាជិកសង្គមគឺជាការចាំបាច់បំផុត។

គន្ថនិទ្ទេស

ក. ព្រឹត្តិប័ត្រ, ទស្សនាវដ្តី, សារពត៌មានតាមអន្តរាបណ្តាញ

១. Rhac, ខែមេសា 28, 2017, rhac.org.kh

២. www.km.wikipedia.org/wiki/វិគីភីឌាភាសាខ្មែរ

៣. www.postkhmer.com

៤. www.kohsantepheapdaily.com.kh

៥. www.apsaracentral.com

៦. www.postnews.com.kh

៧. www.opendevelopmentcambodia.net/km/

ខ- ស្នាដៃនិពន្ធជាភាសាខ្មែរ

១. ជួន ណាត, វចនានុក្រមខ្មែរ, ការផ្សព្វផ្សាយដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, បោះពុម្ពត្រាទី៥, ឆ្នាំ១៩៦៧

២. ឈុន ផាវ៉ែង, សីលវិជ្ជាអនុវត្តន៍, ឆ្នាំ២០១០

៣. រាជកិច្ច, ឆ្នាំទី១១ លេខ ៤៦ សប្តាហ៍ទី៣ ថ្ងៃទី២៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១

៤. វិទ្យាស្ថានជាតិខេមរយានកម្មនៃក្រសួងអប់រំជាតិ, ទស្សនវិជ្ជា ភាគ១និង ភាគ២, ភ្នំពេញ ១៩៧៤

ឧបសម្ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធទី១ ៖

ច្បាប់ស្តីពី ការអនុវត្តក្រមបណ្តឹង ឆ្នាំ២០១១

ជំពូក៧ វិសោធនកម្ម និង និរាករណ៍នូវបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួននៃច្បាប់ជាធរមាន

មាត្រា៧៨. និរាករណ៍នូវបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួននៃច្បាប់ស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍និងគ្រួសារ

ច្បាប់ស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍និងគ្រួសារ ត្រូវបាត់បង់អានុភាពចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃការអនុវត្ត លើក

លែងតែបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៧៦ មាត្រា ៧៧ និង បញ្ញត្តិ ពីមាត្រា ៧៩ ដល់មាត្រា ៨១ នៃច្បាប់នោះនៅ

តែមានអានុភាពនៅក្រោយកាលបរិច្ឆេទនៃការអនុវត្ត រហូតដល់ពេលដែលកំណត់ផ្សេងដោយច្បាប់។
**ច្បាប់អាពាហ៍ពិពាហ៍ និងគ្រួសារ (មាត្រា ៧៦ មាត្រា ៧៧ និង បញ្ញត្តិ ពីមាត្រា ៧៩ ដល់
មាត្រា ៨១)**³⁴

ច្បាប់អាពាហ៍ពិពាហ៍ និងគ្រួសារ ត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋសភានៃរដ្ឋកម្ពុជា នៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ
កក្កដា ឆ្នាំ១៩៨៩ នាសម័យប្រជុំសាមញ្ញលើក ទី១៧ នីតិកាលទី១ ដែលន័យខ្លឹមសារដូចតទៅ៖

.....
មាត្រា៧៦ : ក្នុងករណីលែងលះគ្នា ភាគីដែលគ្មានកំហុស ហើយខ្វះខាត អាចស្នើសុំអាហារកិច្ចពី
ភាគម្ខាងទៀតបាន។ ភាគីខាងក្រោយនេះ ត្រូវតែជួយឧបត្ថម្ភទៅតាមលទ្ធភាពរបស់ ខ្លួន។ កំរិត
អាហារកិច្ចត្រូវសំរេចតាមការយល់ព្រមរបស់គូភាគីទាំងសងខាង។ ក្នុងករណីដែលគូភាគីទាំង
សងខាង មិនឯកភាពគ្នា តុលាការប្រជាជនសំរេចសេចក្តី។ បើជនដែលទទួលអាហារកិច្ចរៀប
អាពាហ៍ពិពាហ៍ថ្មីទៀត ជននោះឈប់មានសិទ្ធិទទួលអាហារកិច្ចទៀតហើយ។

មាត្រា៧៧ : តុលាការប្រជាជនខេត្ត-ក្រុង អាចកែប្រែដោយបង្កើន ឬបន្ថយកំរិតអាហារកិច្ចបាន បើ
មានសំណូមពររបស់ភាគីម្ខាង។ ការបង្កើន ឬបន្ថយកំរិតអាហារកិច្ចនោះត្រូវធ្វើឡើងតាមលទ្ធភាព
នៃភាគីដែលផ្តល់ អាហារកិច្ចនិងតាមសេចក្តីត្រូវការ នៃភាគីដែលទទួលអាហារកិច្ច។ អាហារកិច្ចអាច
ផ្តល់ឱ្យជាទឹកប្រាក់ ឬជារបស់។

ជំពូកទី៤៖ អំពីអាពាហ៍ពិពាហ៍នៅឯបរទេស និងអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយបរទេស

ផ្នែកទី១៖ អំពីអាពាហ៍ពិពាហ៍

មាត្រា៧៩ : អាពាហ៍ពិពាហ៍រវាងពលរដ្ឋកម្ពុជា និងពលរដ្ឋកម្ពុជាឬរវាងពលរដ្ឋ កម្ពុជានិងជន
បរទេស ដែលរស់នៅឯបរទេស ត្រូវប្រព្រឹត្តទៅនៅចំពោះមុខមន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋាននៃស្ថានទូត ឬ
ស្ថានកុងស៊ុលនៃរដ្ឋកម្ពុជាប្រចាំនៅប្រទេសដែលគូភាគី មានទីលំនៅ។ ក្នុងករណីដែលអាពាហ៍
ពិពាហ៍រវាងពលរដ្ឋកម្ពុជា និងពលរដ្ឋកម្ពុជា និងអាពាហ៍ពិពាហ៍រវាងពលរដ្ឋកម្ពុជា និងជនបរទេស
បានប្រព្រឹត្តទៅត្រឹមត្រូវតាមទំរង់នៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ដែលមានចែងក្នុង ច្បាប់នៃកន្លែងរៀបអាពាហ៍

³⁴ https://data.opendevlopmentcambodia.net/km/laws_record/law-on-marriage-and-family/resource/e3d50a25-eea5-44c2-acfb-31cd02b4bb99

ពិពាហ៍ អាពាហ៍ពិពាហ៍នោះ ត្រូវបានទទួលស្គាល់យកជាការបាននៅរដ្ឋកម្ពុជាប្រសិនបើ អាពាហ៍
ពិពាហ៍នោះ មិនផ្ទុយនឹងបទបញ្ញត្តិច្បាប់នៃរដ្ឋកម្ពុជា។ លិខិតបញ្ជាក់អាពាហ៍ពិពាហ៍ឬសេចក្តីចំលង
លិខិតអាពាហ៍ពិពាហ៍នេះត្រូវយកមកចុះក្នុងបញ្ជីអាពាហ៍ពិពាហ៍នៃស្ថានទូតឬស្ថានកុងស៊ុល នៃរដ្ឋ
កម្ពុជា ឬគូស្វាមីភរិយាមកតាំងទីលំនៅនៅរដ្ឋកម្ពុជា ត្រូវយកមកចុះក្នុងបញ្ជីអាពាហ៍ពិពាហ៍ នៅឃុំ
ឬសង្កាត់ ដែលមកតាំងទីលំនៅនោះ។

មាត្រា៨០ : អាពាហ៍ពិពាហ៍រវាងពលរដ្ឋកម្ពុជា និងជនបរទេសរស់នៅរដ្ឋកម្ពុជា ត្រូវប្រព្រឹត្តទៅតាម
ច្បាប់នៃរដ្ឋកម្ពុជា។

ផ្នែកទី២៖ រំលាយអាពាហ៍ពិពាហ៍,

មាត្រា៨១ : ការរំលាយអាពាហ៍ពិពាហ៍ ដែលធ្វើនៅឯបរទេសរវាងប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា និងពលរដ្ឋ
កម្ពុជា ឬ រវាងពលរដ្ឋកម្ពុជា និងជនបរទេស ដែលរស់នៅឯបរទេស ត្រូវបានទទួលស្គាល់យកជាការ
បាននៅរដ្ឋកម្ពុជា។ -ការរំលាយអាពាហ៍ពិពាហ៍រវាងពលរដ្ឋកម្ពុជា និងជនបរទេស ឬការរំលាយអា
ពាហ៍ពិពាហ៍រវាងជនបរទេស និងជនបរទេសនៅរដ្ឋកម្ពុជា ត្រូវធ្វើតាមច្បាប់នៃរដ្ឋកម្ពុជា។ -តុលាការ
ប្រជាជននៃរដ្ឋកម្ពុជា មានសមត្ថកិច្ចសំរេចលើបណ្តឹងសុំរំលាយអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់ សហព័ទ្ធ
ណាមួយដែលចូលមកតាំងទីលំនៅ នៅរដ្ឋកម្ពុជា។

ឧបសម្ព័ន្ធទី២

(ច្បាប់ស្តីពីអនុវត្តក្រមរដ្ឋដែលទាក់ទងនឹងពិពាហ៍ពិពាហ៍និងគ្រួសារ) ³⁵

មាត្រា៩៤៩. ការហាមឃាត់មិនឱ្យមានទ្វេពន្ធភាព បុគ្គលដែលមានសហព័ទ្ធហើយ ពុំអាចរៀប អា
ពាហ៍ពិពាហ៍ទៀត បានឡើយ ។

មាត្រា៩៥២. ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ៖ ជននៅក្រោម អា
ណាព្យាបាលទូទៅអាចរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ បានក្នុងករណីដែលមានសមត្ថភាពបង្ហាញច្បាប់៖ ក្នុង
កម្រិតអប្បបរមា ដែលចាំបាច់ដើម្បីរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍។ ក្នុងករណីនេះ មិនចាំបាច់មានការយល់
ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅឡើយ ។

³⁵ រាជកិច្ច, ឆ្នាំ១៩១១ លេខ ៤៦ សប្តាហ៍ទី៣ ថ្ងៃទី២៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១, ទំព័រ ៤៦៨៤

មាត្រា ៧៦៦. ករណីយកិច្ចរួមរស់នឹងគ្នា សហការ និងសង្គ្រោះគ្នាទៅវិញទៅមក។ ប្តីប្រពន្ធត្រូវរួមរស់ ជីវភាពជាមួយគ្នា ហើយត្រូវសហការសង្គ្រោះគ្នាទៅវិញទៅមក ។

មាត្រា ៧៦៧. សេរីភាពក្នុងការជ្រើសរើសវិជ្ជាជីវៈ និងសិទ្ធិចូលរួមក្នុងសកម្មភាពសង្គម។ ប្តី ប្រពន្ធ មានសេរីភាពក្នុងការជ្រើសរើសវិជ្ជាជីវៈហើយអាចចូលរួមក្នុងសកម្មភាព នយោបាយ វប្បធម៌ សង្គម រៀងៗខ្លួនបាន ។

មាត្រា ៧៧១. ចំណែកបន្ទុកនៃសោហ៊ុយអាពាហ៍ពិពាហ៍។ ប្តីប្រពន្ធត្រូវមានចំណែកបន្ទុកលើ សោហ៊ុយ ដែលកើតចេញពីអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយពិចារណាទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិ ប្រាក់ចំណូលនិងស្ថានភាពផ្សេងៗទៀត ។

មាត្រា ៧៧៥. ការទទួលខុសត្រូវដោយសាមគ្គីភាព ចំពោះកាតព្វកិច្ច។ ប្តីប្រពន្ធត្រូវទទួលខុសត្រូវ ដោយសាមគ្គីភាព ចំពោះកាតព្វកិច្ចដែលកំណត់ខាងក្រោមនេះ ៖

ក-សោហ៊ុយដើម្បីរក្សាជីវភាពរួមរស់ប្តីប្រពន្ធ និងសោហ៊ុយដើម្បីការអប់រំ ឬការព្យាបាល ថែទាំ កូន ជាអាទិ៍ ។

ខ-កាតព្វកិច្ច និងករណីយកិច្ចផ្សេងៗទៀត ដែលប្តី ឬប្រពន្ធទាំងសងខាងបានព្រមព្រៀងតាម លិខិតជាលាយលក្ខណ៍អក្សរជាមួយម្ចាស់បំណុលនៅក្នុងអំឡុងពេលអាពាហ៍ពិពាហ៍ ឬកាតព្វកិច្ច និងករណីយកិច្ចផ្សេងៗទៀតដែលប្តី ឬប្រពន្ធណាម្នាក់បានទទួលបន្ទុក ដោយមានការយល់ព្រម តាមលិខិតជាលាយលក្ខណ៍អក្សរពីប្រពន្ធ ឬប្តី ម្ខាងទៀត នៅក្នុងអំឡុងពេលអាពាហ៍ពិពាហ៍ ។

គ-សោហ៊ុយដើម្បីគ្រប់គ្រង និងរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិរួម ។

មាត្រា ៧៧៦. ការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិរួមរស់ប្តីប្រពន្ធ៖

១-បើគ្មានការយល់ព្រមពីប្តីប្រពន្ធទាំងសងខាងទេ ទ្រព្យសម្បត្តិរួមរស់ប្តីប្រពន្ធមិនអាចយកទៅ លក់ ឬធ្វើការចាត់ចែងផ្សេងទៀតបានឡើយ ។

២-ទោះបីមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី១ ខាងលើក៏ដោយ បើមានស្ថានភាពមិនអាច ជៀសវាង បាន សម្រាប់ការថែទាំជីវភាពរួមក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងដើម្បីរក្សាជីវភាពរស់នៅ នោះប្តីប្រពន្ធណាម្នាក់ អាចលក់ ឬធ្វើការចាត់ចែងផ្សេងទៀតនូវទ្រព្យសម្បត្តិរួមបានដោយទទួលការអនុញ្ញាតពីតុលាការ។

៣-ក្នុងករណីដែលប្តី ឬប្រពន្ធឈ្នាបានលក់ ឬធ្វើការចាត់ចែងផ្សេងទៀត នូវទ្រព្យសម្បត្តិរួម ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីសហព័ទ្ធជាម្ចាស់ទៀតផងនិងគ្មានការអនុញ្ញាតពីតុលាការផងសហព័ទ្ធដែល មិនបានផ្តល់ការយល់ព្រម អាចទាមទារឱ្យលុបចោលនូវការ (ចាត់ចែងនោះ ទៅតុលាការបាននៅ ក្នុងអំឡុងពេល២(ពីរ)ឆ្នាំ គិតចាប់ពីពេលដែលបានដឹងអំពីការចាត់ចែងនោះ បើទ្រព្យសម្បត្តិរួម ដែលត្រូវបានចាត់ចែងនោះ ជាអចលនវត្ថុ និងនៅក្នុងអំឡុងពេល១(មួយ)ឆ្នាំ គិតចាប់ពីពេលដែល បានដឹងអំពីការចាត់ចែងនោះ បើទ្រព្យសម្បត្តិរួមដែលត្រូវបានចាត់ចែងនោះជាទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេង ។

មាត្រា ៩៧៧. ការអាស្រ័យនៅទ្រព្យសម្បត្តិដោយឡែក

១-ប្តីប្រពន្ធម្នាអាចអាស្រ័យនៅអចលនវត្ថុ ដែលជាទ្រព្យសម្បត្តិដោយឡែករបស់ សហព័ទ្ធជាម្ចាស់ ទៀត ហើយដែលត្រូវបានប្រើសម្រាប់ការអាស្រ័យនៅរបស់គ្រួសារបាន ។

២-ក្នុងករណីដែលប្តីប្រពន្ធម្នាអាស្រ័យនៅអចលនវត្ថុដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី១ ខាង លើនេះ ទោះបីជាសហព័ទ្ធជាម្ចាស់ទៀត បានចាត់ចែងអចលនវត្ថុនោះ ក៏ដោយ ក៏អាចបន្តអោយនៅ អចលនវត្ថុនោះបានដែរ ។

មាត្រា ៩៧៨. មូលហេតុនៃការលែងលះគ្នា

១-ប្តី ឬ ប្រពន្ធ អាច ដាក់ពាក្យបណ្តឹងលែងលះគ្នា បានតែក្នុងករណីដែលកំណត់ខាងក្រោមនេះ៖
ក-បើបានប្រព្រឹត្តអំពើផិត ទៅលើសហព័ទ្ធ ។

ខ-បើបានបោះបង់សហព័ទ្ធចោល ដោយគ្មានមូលហេតុត្រឹមត្រូវ ។

គ-បើមិនដឹងច្បាស់ថាសហព័ទ្ធស្លាប់ ឬរស់ អស់រយៈពេលជាង ១ (មួយ) ឆ្នាំ ។

ឃ-បើសហព័ទ្ធ បានរស់នៅបែកគ្នាជាបន្តបន្ទាប់អស់រយៈពេលជាង១(មួយ)ឆ្នាំ ផ្ទុយនឹងគោល បំណងនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ ។

ង-ករណីផ្សេងទៀតដែលទំនាក់ទំនងអាពាហ៍ពិពាហ៍ត្រូវបានបែកបាក់ ហើយគ្មានសង្ឃឹមថានឹងអាច បដិទានឡើងវិញបាន ។

២-ទោះបីជាក្នុងករណី ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី១ ខាងលើនេះក៏ដោយ ប្រសិនបើយល់ ឃើញថា ការលែងលះគ្នានោះនឹងបញ្ហាលឱ្យការទ្រទ្រង់ជីវភាពរបស់សហព័ទ្ធ ឬកូនក្រលំបាកយ៉ាង

ខ្លាំងឬមានការឈឺចាប់ដែលពុំអាចទ្រាំទ្របានតុលាការអាចច្រានចោលការទាមទារលែងលះគ្នា ដោយពិចារណាទៅលើស្ថានភាពទាំងឡាយបាន ។

៣-ក្នុងករណីដែលមានមូលហេតុដូចបានកំណត់នៅក្នុងចំណុច ២ ឬចំណុច ៣ នៃកថាខណ្ឌទី១ ខាងលើនេះ ប្រសិនបើយល់ឃើញថា ការទាមទារនោះផ្ទុយនឹងភាពសុចរិត ដោយជនដែលទាមទារ ឱ្យលែងលះគ្នានោះធ្វេសប្រហែសយ៉ាងខ្លាំង ក្នុងការសហប្រតិបត្តិ និងជួយសង្គ្រោះចំពោះសហព័ទ្ធ តុលាការអាចច្រានចោលការទាមទារលែងលះគ្នានោះដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ បាន ។

មាត្រា ៩៧៩. ការលែងលះដោយការព្រមព្រៀង

ភាគីនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ អាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងលែងលះទៅតុលាការបានក្នុងករណីដែលភាគីសង ខាង បានព្រមព្រៀងអំពីការលែងលះគ្នា។ ប៉ុន្តែតុលាការអាចឱ្យលែងលះគ្នាបានក្រោយពីបានយល់ ឃើញថា ភាគីសងខាងមានបំណងពិតប្រាកដ ក្នុងការរំលាយទំនាក់ទំនងអាពាហ៍ពិពាហ៍ ។

មាត្រា ៩៨២. ការសាកល្បងផ្សះផ្សា ដោយតុលាការ

១-ទោះបីជាភាគីម្ខាងទាមទារយ៉ាងខ្លាំង ចំពោះការលែងលះគ្នាក៏ដោយតុលាការអាចសាកល្បងធ្វើ ការផ្សះផ្សាបាន។

២-បើការផ្សះផ្សាពុំអាចសម្រេចបានទេ តុលាការត្រូវយកបណ្តឹងលែងលះគ្នាមកធ្វើការវិនិច្ឆ័យ ហើយធ្វើការប្រកាសសាលក្រម ។